

Bladt: Det ændringsforslag, der er stillet af boligministeren og tiltrådt af udvalget, er fremkommet efter en skriftlig henvendelse til udvalget fra Foreningen af sønderjydske Sparekasser. Man har her fremført ønsket om, at transport af fordringerne fra statskassen til sparekasserne ikke blot bliver fri for stempelberigtigelse, men også for tinglysningsafgift. Dette ønske er imødekømt ved det ændringsforslag, der er stillet til lovforslagets § 4, punkt 5.

Idet jeg i øvrigt henviser til betænkningen, kan jeg anbefale det stillede ændringsforslag, ligesom jeg anbefaler lovforslaget i sin helhed til vedtagelse.

Hermed sluttede forhandlingen.

§§ 1-3, ændringsforslaget, § 4, således ændret, og § 5 vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse imod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om det civile beredskab.

(Første behandling findes i tidenden sp. 77, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 153).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets §§ 1-9 og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse imod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændringer i lov om sparekasser.

(Første behandling findes i tidenden sp. 497, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 181).

Der var stillet 6 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Ændringsforslagene nr. 1-3 og § 1, således ændret, vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 4 om indsættelse af en ny paragraf vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 5, § 2, således ændret, ændringsforslag nr. 6 og § 3, således ændret, vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om erhvervs-mæssig uddannelse af ikke-faglærte arbejdere.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1265, fremsættelsen i tidenden sp. 1224).

Formanden: Sammen med denne sag foretages de to følgende sager på dagsordenen, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om beskæftigelse og uddannelse af unge.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1299, fremsættelsen i tidenden sp. 1224).

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Om bortfald af understøttelsesret i visse tilfælde for unge arbejdsløse).

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1329, fremsættelsen i tidenden sp. 1232).

Lovforslagene sættes til forhandling.

Peter Ravn: De lovforslag om erhvervs-mæssig uddannelse af ikke-faglærte arbejdere og om beskæftigelse og uddannelse af unge, som vi her behandler, må i nogen grad ses i forbindelse med det lovforslag om ungdomsundervisning, som det høje ting behandlere i fredags, og med en række andre uddannelseslove. Der går, tror jeg man kan sige, en lige linje fra folkeskolens erhvervsprægede undervisning over loven om ungdomsundervisning for de 14-18-årige, gennem loven om beskæftigelse og uddannelse af unge, der omfatter de 18-25-årige, til loven om erhvervs-mæssig uddannelse af ikke-faglærte arbejdere. Disse lovforslag er udtryk for en stadig voksende forståelse for uddannelsens betydning. Folkeskoleloven er revideret, det tekniske uddannelsesapparat er forbedret, der bygges højere læreanstalter, der ofres betydelige beløb på undersøgelser og videnskabelig forskning, og de lovforslag, vi her behandler, drejer sig om det store, brede felt, som udgøres af de ikke-faglærte arbejdere.

Vi har her i landet — jeg tror med rette — kunnet føle os nogenlunde tilfredse med den uddannelse, som erhvervene og fagene har kunnet give deres lærlinge. Vor lærlingeuddannelse hviler på gamle traditioner og på erfaringer om, at man skal kombinere det praktiske arbejde og den teoretiske uddannelse. Dette princip har været grundlaget for al lærlingeuddannelse gennem årene, og resultatet har været dygtige fagarbejdere og dygtige håndværkere.

Formanden: Det er nødvendigt, at der er mere ro i salen under forhandlingen.

Peter Ravn: Det er imidlertid også klart, at den stigende industrialisering stiller krav om uddannelsesformer, som ikke kan honoreres gennem den traditionelle lærlingeuddannelse; dels vil det ikke være muligt at sikre alle vore unge en lærlingeuddannelse, dels er det et spørgsmål, om det er nødvendigt at give alle industriens arbejdere en flerårig uddannelse. Der er ingen tvivl om, at den tekniske udvikling vil skabe arbejde af en sådan karakter, at det kan udføres af arbejdskraft, der ikke har nogen egentlig faglig uddannelse bag sig. På en virksomhed som Danfoss udføres 80-90 pct. af arbejdet af ikke-faglærte, og det er anerkendt kvalitetsarbejde, der eksporteres verden over. Det samme kan iagttages andre steder i erhvervslivet; den kemiske industri bruger efterhånden et betydeligt antal ikke-faglærte arbejdere. Når dansk industri i det hele taget i de senere år har kunnet udvide sin produktion, er det i høj grad sket ved hjælp af ufaglærte arbejdere. I tiåret 1947-57 er antallet af ikke-faglærte inden for jern- og metalindustrien forøget med 50 pct., og i samme tidsrum er antallet af faglærte steget med 37 pct.

Man kan altså konstatere, at ikke-faglærte sættes ind på stadig flere og flere arbejdsopgaver, som stiller større og større krav til deres viden og kunnen, og det spørgsmål rejser sig da, hvordan man kan give dem den uddannelse, som er nødvendig, for at de kan betjene de nye maskiner, som den tekniske udvikling kræver. Det drejer sig om de unge, men også i høj grad om den store gruppe af ufaglærte, der i dag er placeret på tusinder af pladser i erhvervslivet. Det drejer sig om 400 000 mennesker — det er dobbelt så mange som der findes af faglærte arbejdere — 400 000, hvis muligheder for uddannelse har været små og tilfældige. Der har i visse industrier fundet en praktisk oplæring sted, og der har været gennemført en kursusuddannelse på statens arbejdsmandskursus, på de arbejdstekniske skoler og på Teknologisk Institut, men i langt de fleste tilfælde har de ikke-faglærte arbejdere måttet nøjes med den uddannelse og det mindstemål af viden om arbejdets udførelse, som arbejds-

[Peter Ravn.]

ledere og deres arbejdskammerater har kunnet give dem på arbejdspladsen.

Jeg tror, det står klart for alle, at denne tilfældige, usikre uddannelsesform ikke er tilstrækkelig i en tid, hvor de ikke-faglærte arbejdere ofte sættes ind på arbejdsopgaver, der er lige så kvalificerede som de faglærtes. Dette har været baggrunden for den kommission, som blev nedsat i 1957 med den opgave at undersøge, hvad der kunne gøres for uddannelsen af de ikke-faglærte arbejdere. Jeg synes, der er grund til fra denne talerstol at sige tak til denne kommission og til dens medlemmer for ydet indsats; ikke alene er der samlet et betydeligt materiale til belysning af spørgsmålet, men der foreligger også en enstemmig indstilling til løsning af problemerne. Man har søgt at finde frem til en uddannelsesform for de ikke-faglærte, der kunne være fælles for alle arbejdere af denne kategori, men samtidig så smidig, at den passede til de forskellige krav, der stilles og fremtidig vil blive stillet til arbejdskraftens effektivitet.

Ifølge sagens natur kan man kun fastlægge rammerne for undervisningen, medens udfyldningen af rammerne må overlades til arbejdsmarkedets parter. Her følger man det eksempel, som altid har været fulgt her i landet, hvad faglig uddannelse angår, at det er parterne selv, der sørger for uddannelsen efter de retningslinjer, som lovgivningen har afstukket. Tanken er den, at der branche for branche etableres en særlig undervisning, indeholdende en række trindelte kursus med et indhold og en opbygning afpasset efter forholdene i hver enkelt branche.

Det er ganske naturligt, at det spørgsmål har været rejst, om man ikke kunne give alle ikke-faglærte arbejdere en ensartet grunduddannelse. Efter de undersøgelser, kommissionen har foretaget, må det imidlertid erkendes, at feltet er så splittet, at en ensartet uddannelse ikke ville tjene noget formål. I betænkningens kapitel II har man en oversigt over 304 000 ikke-faglærte arbejders fordeling på erhverv. Den spænder over 19 erhvervsgrupper og med så forskelligt arbejde, at en bestemt grunduddannelse ville være uden værdi. Der er så specielle områder som tekstilindustrien, lædervare-, træ- og metalindustri, kemisk

industri, sø- og landtransport o. s. v., hver for sig områder, der kræver deres særlige viden og kunnen, og hvor det må være rigtigt at overlade til organisationerne at skabe uddannelsesformen og give den det indhold, der nu engang er nødvendigt.

Det foreslås derfor i lovforslaget, at der nedsættes en række brancheråd til at forestå uddannelsen. Ved nedsættelsen af disse brancheråd sikres der også fortløbende kontakt mellem det erhvervsliv, hvis behov skal tilgodeses ved uddannelsen, og de arbejdere, hvis interesse man er afhængig af. Det vil i høj grad blive disse brancheudvalg, der skal udføre det praktiske arbejde, som skal gøres, d. v. s. finde frem til de bedste undervisningsplaner, sikre de fornødne lærerkræfter, sørge for kursusbeviser og mange, mange andre ting, herunder indhøste de erfaringer, der nu engang må og skal indhøstes, når man begynder på noget nyt og hidtil prøvet.

Der gives altså ret frie hænder med hensyn til uddannelsens opbygning og form, og mange former for uddannelse vil kunne bringes i anvendelse. Der kan blive tale om uddannelse på virksomheder, måske i tilknytning til arbejdstiden, der kan blive tale om aftenskoler, med alle de variationer det indebærer, dagkursus, ambulante kursus og kostskoleophold.

Oven over brancheudvalgene etableres et uddannelsesråd til at koordinere hele uddannelsesfeltet. Det skal være et permanent, centralt organ, bestående af repræsentanter fra arbejdere og arbejdsgivere og fra centraladministrationen. Rådet får i alt 20 medlemmer: 1 formand udnævnt af kongen, 7 arbejderrepræsentanter og 7 arbejdsgiverrepræsentanter, 1 medlem udpeget af arbejdsministeriet, 1 af handelsministeriet, 1 af undervisningsministeriet, 1 af forsvarsministeriet og 1 repræsentant fra arbejdsløshedsforsikringskursusnævnen. Rådets arbejde bliver at være kontaktpunkt mellem brancherne, men derudover også at sørge for, at uddannelsens forskellige grene tilpasses hinanden. Rådet skal derfor sørge for kontakt til folkeskolen, til ungdoms- og aftenskolen, til repræsentanter for ungdomsarbejdsløshedsloven og til forsvarrets civilundervisning, altså være et organ til løsning af en række store fælles problemer. Uddannelsesrådet må sørge for

[Peter Ravn.]

skoler, maskiner, redskaber, undervisningsmateriel og rationel brug af disse ting og må sørge for en vis indbyrdes overensstemmelse mellem de forskellige uddannelsesplaner. Endvidere kan det antage de fornødne konsulenter til arbejdet i marken. Uddannelsesrådet bliver i det hele taget det centrale organ, der skal sørge for samspillet, ikke alene mellem brancheudvalgene, men også mellem alle andre uddannelsesformer.

De hidtidige uddannelsesformer for ikke-faglærte har i høj grad taget sigte på arbejdsløse. Det var de arbejdsløse, der besøgte staters arbejdsmandskursus, og det er dem, der har deltaget i en række andre uddannelsesforanstaltninger. Jeg synes — og det vil jeg gerne understrege — at det er et stort og anerkendelsesværdigt arbejde, der er udført på disse områder. Der vil altid være noget sundt og godt i, at folk udnytter en arbejdsløshedsperiode til øget uddannelse, således at de kan stå bedre rustet til igen at gå ind i arbejdslivet.

Men skal vi virkelig give de ikke-faglærte en øget uddannelse, kan det ikke koncentreres om de arbejdsløse alene; der må også åbnes mulighed for, at arbejdende også kan deltage, og derfor hilser jeg med tilfredshed, at man i lovforslaget har medtaget en bestemmelse om, at der kan ydes kompensation for tabt arbejdsfortjeneste. Ud fra mange andre synspunkter synes det også uheldigt, om uddannelsen alene skulle være en arbejdsløshedsforanstaltning.

Hovedreglen i lovforslaget er den, at der ydes det samme beløb i godtgørelse, som vedkommende ville kunne oppebære i arbejdsløshedsunderstøttelse, men dog sådan, at der under visse særlige omstændigheder herudover kan ydes en godtgørelse for tabt arbejdsfortjeneste, og i så fald vil godtgørelsen andrage 70-80 pct. af arbejdslønnen. Betingelserne for at opnå denne yderligere godtgørelse er ret strenge. Undervisningen skal være i dagskoleform — det er for så vidt naturligt, da der virkelig må være tale om tabt arbejdsfortjeneste — deltagerne skal være fyldt 18 år, de skal være forsørgere og have været beskæftiget mindst 5 uger inden for de sidste 2 måneder, arbejdsgiveren skal skriftligt anbefale den pågældende,

og tilmeldingen til kursuset må selvfølgelig være i orden.

Jeg går ud fra, at vi under det kommende udvalgsarbejde kan se lidt nøjere på disse betingelser. Personlig er jeg lidt i tvivl, om den skriftlige anbefaling fra arbejdsgiveren er den rigtige løsning af spørgsmålet. Man må erindre, at udstedelsen af en sådan anbefaling altid vil bero på et skøn; nogle arbejdsgivere vil måske være large, hvorefter andre vil anlægge en hårdere linje, så resultatet kan let blive en betydelig uensartethed fra landsdel til landsdel og fra arbejdsplads til arbejdsplads. Jeg er helt opmærksom på, at organisationerne kan forlange sagen optaget til forhandling, og at den i sidste instans kan indankes for kursusnævnet, men jeg er lidt i tvivl om, hvorvidt det er tilstrækkeligt til at sikre den ensartethed og smidighed, som alle er interesserede i.

Det ligger formentlig uden for al diskussion, at der bør ydes en godtgørelse under uddannelsen.

Det er jo ubestridelig rigtigt, som det er anført i bemærkningerne til lovforslaget, at det drejer sig om en befolkningsgruppe, der har relativt ringe indtjeningsmuligheder og en forholdsvis stor arbejdsløshed, og at uddannelsen ikke rent umiddelbart betyder fordele i løn- og beskæftigelsesmæssig henseende. Det er derfor nødvendigt med gunstigere finansieringsmuligheder end dem, vi kender fra mere traditionelle uddannelsesformer. Men hertil kommer, at der samfundsmæssigt må være så stor interesse i denne uddannelse, at det offentlige bør gå aktivt ind i billedet. Ud fra denne betragtning foreslås det, at der bevilges 15 mill. kr. til anlægsudgifter i en 5 års periode, altså i gennemsnit 3 mill. kr. om året. Beløbet kan anvendes som statslån til opførelse af nye bygninger eller til forbedringer og ombygninger, når lokalerne skal anvendes til denne undervisning. Der kan ligeledes ydes lån til anskaffelse af inventar og andet undervisningsmateriel. Lånegrænsen er fastsat til 85 pct.

I denne forbindelse skal jeg henlede opmærksomheden på, at ved gennemførelsen af ændringer i lærlingeloven er en del tekniske skoler rundt om i en række kommuner blevet overflødige. Det er et spørgs-

[Peter Ravn.]

mål, om de ikke netop her kan finde deres naturlige anvendelse.

Det foreslås ligeledes, at der ydes et tilskud på 85 pct. af driftsudgifterne. Man bygger her på de erfaringer, der er indhøstet fra Arbejdsteknisk Skole. De interesserede parter skal altså selv afholde 15 pct. af udgifterne, og heri ligger vel også en garanti for pengenes rette anvendelse.

Efter nogle beregninger, kommissionen har foretaget, vil udgifterne til denne uddannelse i alt andrage 5-6 mill. kr. årligt. Tallene må sikkert tages med lidt forbehold, idet ingen ved, hvilket omfang uddannelsen vil få. 5-6 mill. kr. er selvfølgelig mange penge, men set i forhold til de beløb, der i øvrigt erlægges til uddannelse her i landet, kan det ikke virke afskrækkende. Særlig når man betænker, hvilket stort og omfattende felt det dækker over, men også set i forhold til det, der kan indvindes, synes udgifterne ikke at være store. Dygtigere arbejdere betyder større produktion, giver materiale og redskaber en længere levetid, giver større sikkerhed og færre ulykker, og det betyder besparelser.

Tiden, der kommer, vil stille stadig større krav til arbejdskraften; der vil blive et stadigt stigende behov for veluddannet arbejdskraft. Vi må imødesee store forandringer i vort erhvervsliv. Vor arbejdskraft må hurtigt kunne omstilles til nye opgaver, og det bliver i første række de ufaglærte, der bliver udsat for omstillinger. Denne lov kan blive af afgørende betydning i hele denne omstillingsproces. Jeg tror, at rigtigt udnyttet kan man gennem denne øgede uddannelse hente reserver frem, som hidtil ikke har været udnyttet. Der ligger en rigdom gemt i de ikke-faglærtes evner og uddannelse, som kan udmøntes i højere produktion og dermed en højere levestandard for alle.

Jeg kan på mit partis vegne anbefale lovforslaget til velvillig behandling og håber så, at det vil lykkes parterne at opbygge et effektivt uddannelsessystem, og at de

ikke-faglærte arbejdere i stort tal vil modtage det tilbud, der her gives dem.

Herudover vil jeg gøre nogle bemærkninger om det andet lovforslag, vi behandler, lovforslaget om beskæftigelse og uddannelse af unge.

I modsætning til det lovforslag, jeg lige har omtalt, er der her tale om en gammel lov, der går helt tilbage til 1933. Vi har siden da haft en sådan lovgivning, selv om betydningen af den har været svingende efter erhvervslivets konjunkturer og arbejdsløshedens størrelse. På baggrund af de erfaringer, der er indhøstet gennem årene, og på baggrund af den betænkning, der er afgivet om ikke-faglærtes uddannelse, er dette lovforslag et forsøg på modernisering og ajourføring af loven. Det er en udpræget rammelov, hvorefter en række foranstaltninger kan iværksættes, når de blot tager sigte på at bekæmpe ungdomsarbejdsløshed.

Efter lovforslaget følger et politisk udvalg stadig problemerne omkring ungdomsarbejdsløsheden, og dette udvalg er tillige rådgivende over for ministeren og administrationen. De 5 politiske partier har derfor altid mulighed for at følge arbejdet på nærmeste hold.

Ungdomsarbejdsløsheden er heldigvis ikke så stor, som man måske ville frygte den ville blive, når de store årgange meldte sig på arbejdsmarkedet. Den relativt gode beskæftigelsessituation afspejler sig også blandt de unge, og det har derfor været muligt at begrænse foranstaltningerne, således at der for øjeblikket faktisk kun er to skoler i gang som ungdomsskoler. Det er Klosterheden og Stensbæk, der for tiden har 100 elever. Skolen Øster Årbjerg er under ombygning, og Almindingen på Bornholm har nogle ganske få elever og driver ved siden af arbejdsmandskursus. Endvidere er der i henhold til denne lov ydet tilskud til Koføeds Skole. De øvrige skoler, der sorterer under arbejdsministeriet, har på grund af den gode beskæftigelse blandt de unge kunnet anvendes til statens arbejdsmandskursus, og der udføres her et uhyre værdi-

[Peter Ravn.]

fuldt arbejde med at uddanne og omskole ufaglærte arbejdere. Ved på denne måde at anvende skolerne til to formål er der opnået en nogenlunde effektiv udnyttelse af skolernes kapacitet. Det er imidlertid klart, at belægningsprocenten ikke bliver 100, når man betænker, at det er et skiftende klientel, hvis størrelse altid vil svinge efter mulighederne på arbejdsmarkedet, men ungdomsskolerne har dog alligevel sidste vinter haft en belægningsprocent på 52. Man kan endvidere konstatere det glædelige, at elevernes ophold er blevet længere end tidligere. Det hænger bl. a. sammen med, at antallet af frivillige er steget, og at langt færre forlader skolerne efter ganske kort tids forløb. Det er givet, at denne større stabilitet giver større resultater uddannelsesmæssigt.

Det er for øvrigt mit bestemte indtryk, at der udføres et stort og krævende arbejde på disse skoler, og at forstanderne og lederne med største interesse går op i deres gerning og forsøger at give en undervisning, der er på højde med tiden. Foruden undervisning i dansk og skrivning har der gennem årene været undervist i forskalling, rørlægning, kloakarbejde og motorpasning. I 1958 begyndte man herudover et forsøgskursus med henblik på at finde frem til en uddannelse for ikke-faglærte inden for jern- og metalindustrien. Forsøget omfattede undervisning i 126 timer, heraf ca. $\frac{1}{3}$ til teoretisk undervisning og $\frac{2}{3}$ til praktiske øvelser. Erfaringerne har været så gode, at man i vinter lader forsøget omfatte endnu en skole.

Målet må selvfølgelig være at give de unge en uddannelse, så nye arbejdsmuligheder står åbne for dem, når de igen skal tilbage til arbejdsmarkedet, og det er derfor med særlig tilfredshed, at jeg kan konstatere, at det virkelig er lykkedes for enkelte skoler at få kontakt med nogle store virksomheder, så en del af eleverne har kunnet anvises arbejde direkte fra skolen. Af hensyn til denne udvidede undervisning er det imidlertid nødvendigt at foretage visse ændringer i loven, så flere og nye arbejdsopgaver kan tages op. Det kan blive nødvendigt som et led i uddannelsen at tilrettelægge en produktion af industrielt tilsnit i det omfang, hvor det vil have en

naturlig forbindelse med optræning og til-læring, og derfor må bestemmelsen i den gamle lov om, at „kun arbejdsopgaver, der ellers ikke for tiden kan forventes taget op,“ normalt kan danne grundlag, slettes.

Det er ud fra samme tankegang, at arbejdstiden på ungdomsskolerne foreslås ændret. I den nugældende lov er arbejdstiden fastsat til 36 timer ugentlig. Det har imidlertid vist sig vanskeligt at nå den teoretiske uddannelse, man gerne ville nå, og arbejdstiden foreslås derfor fastsat mere elastisk til mellem 24 og 36 timer ugentlig, og ud fra samme betragtninger indføres en ny bestemmelse om, at arbejdet helt kan suspenderes til fordel for korte koncentrerede kurser. Jeg synes, det er en glædelig udvikling, at det uddannelsesmæssige får en større plads, end det har haft hidtil.

Ud over disse ændringer i arbejdstid og med hensyn til uddannelsen foreslås nogle mindre ændringer om ferie og andre ting, som jeg imidlertid ikke skal opholde mig ved.

I forslaget kapitel III og i forslag til lov om ændring i lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v., som er fremsat af den højtærede socialminister, findes der imidlertid noget nyt, som jeg gerne vil knytte nogle ganske få kommentarer til.

Hidtil har de unge, når de opfyldte visse ledighedsbestemmelser, kunnet henvises til arbejdstekniske ungdomsskoler eller til andre ungdomsforanstaltninger. Ved disse foranstaltninger var der tale om kombination af praktisk arbejde og undervisning. Nu udvides bestemmelsen, så at unge mellem 18 og 25 år kun kan henvises til kursus, når der ydes en godtgørelse, der ikke er mindre end den, vedkommende ville kunne oppebære i arbejdsløshedsunderstøttelse. De nærmere regler for denne henvisning skal fastsættes af arbejdsministeren efter forhandling med ungdomsudvalget og uddannelsesrådet.

Det er givet, at der i denne forbindelse vil opstå en række problemer om, hvor stor ledigheden skal være, for at man kan blive henvist, om den skal være den samme som for henvisning til ungdomsforanstaltninger, om der eventuelt skal være valgfrihed mellem de forskellige foranstaltninger, og om

[Peter Ravn.]

henvisning til lokale kursus måske også skal gælde for forsørgere o. s. v. De nærmere regler lader sig ikke udforme, før kurserne er tilrettelagt, så der bliver mere konkrete tilfælde at tage stilling til.

Jeg mener, det er helt afgørende for disse kursus, at de får en vis kvalitet og varighed, så de unge selv kan få forståelsen af, at denne uddannelse åbner visse fremtidsmuligheder for dem. Baggrunden for forslaget er selvfølgelig ønsket om snarest muligt igen at få de unge tilbage til arbejdslivet og samfundet, og de unge og samfundet har her en fælles interesse i, at det sker så hurtigt som muligt. Det er givet, at i den udstrækning, det er gørligt at give dem en indsigt og en viden, som gør dem bedre egnede til at klare sig på arbejdsmarkedet, vil det også øge deres chancer for igen at få arbejde.

Man har rejst det spørgsmål, om denne lovgivning om beskæftigelse og uddannelse af unge ikke kunne klares over andre love, beskæftigelsesloven, uddannelsesloven, ungdomsskoleloven m. v. Jeg synes, at dette spørgsmål må besvares benægtende. Det drejer sig her om unge med deres særlige problemer. Beskæftigelsesloven er ikke lagt særlig an på de unge, men det er tværtimod forsørgerne — og det er ganske naturligt — der i beskæftigelsesloven har en fortrinstillig. De unges sociale problem kan altså ikke klares over beskæftigelsesloven. Også spørgsmålet om de unges uddannelse er en sag for sig, der må gribes anderledes end efter uddannelsesloven. De unge har normalt ikke så fast tilknytning til erhvervslivet, som de voksne har, og derfor skal den undervisning, der skal tilrettelægges for dem, have et bredere tilsnit end for voksne arbejdere. Man kan ikke forvente, at de brancheråd, der bliver stærkt knyttet til erhvervslivet, kan have de unges særlige forhold for øje; man har i alt fald ingen garanti for, at der vil blive taget det særlige hensyn til de unge, der nu engang er nødvendigt. Staten råder i disse arbejdstekniske ungdomsskoler over et apparat, der for tiden er skåret ned til et minimum, men som ikke bør forsvinde, da det vil tage en årrække igen at bygge det op, hvis ungdomsarbejdsløsheden skulle stige.

Jeg anbefaler hermed de 3 lovforslag til velvillig behandling.

Axel Kristensen: Det foreliggende lovforslag har til formål at løse den meget vigtige opgave at give de såkaldte ufaglærte en bedre uddannelse, og hertil må vel alle kunne yde støtte. Det er nemlig nødvendigt at dække det store stadig stærkt voksende behov for arbejdere, som ganske vist ikke gennem en lærlingeuddannelse bliver faglært, men som alligevel skal have en betydelig manuel træning og også forstå deres arbejde, vide, hvorfor tingene gøres, sådan som de må gøres, forstå de apparater og maskiner og måleinstrumenter, der bruges. Man skal også have et betydeligt materialekendskab for at kunne gøre arbejdet godt nok. Nu foreligger der en kommissionsbetænkning om emnet, men jeg mener alligevel, det er nødvendigt at gå i dybden i udvalget, at gennemarbejde spørgsmålet meget grundigt, hvis vi skal nå et tilstrækkeligt godt resultat.

Det forekommer mig ikke, at det her ved første behandling tjener noget formål at gå i enkeltheder. Vi risikerer dermed bare at binde os, så det senere bliver vanskeligere at nå til enighed. En opgave som denne mener jeg bør løses i enighed, hvis det overhovedet er muligt. Uenigheden i sin tid om lærlingeuddannelsen var til virkelig alvorlig skade for de unge. Der blev uddannet alt for få faglærte, fordi der stod strid om denne lov. Jeg vil derfor nøjes med rent principielle bemærkninger.

Den store afvigelse fra faglæren er, at der ikke i erhvervslivet er en ordentlig manuel oplæring af dem, man kalder specialarbejdere. Betegnelsen specialarbejdere bør tages i videre betydning, end mange gør det nu. Det er nemlig ikke alene arbejdere, der udfører et speciale inden for de faglærtes oprindelige område, der kan betegnes som specialarbejdere; det er langt flere, når man herved forstår arbejdere, der både skal have væsentlig manuel træning og væsentlig forståelse af deres arbejde.

Til den ærede ordfører for socialdemokratiet vil jeg sige, at Danfoss ganske vist lærer en masse mennesker op, men det betyder skam ikke, at disse mennesker ikke

[Axel Kristensen.]

skal kunne en hel masse; der har bare ikke været mulighed for at få faglærte eller uddannede folk. Det er noget, vi kender overalt i industrien. Vi har store omkostninger ved at lære disse folk op. Det er ikke en oplæring, der kan ske på et par dage. Det betyder på den anden side ikke, at der ikke samtidig er betydelige områder, hvor man har brug for den faglærte, og måske endda med en bedre uddannelse end før. Man kan f. eks. lægge mærke til, at hele den elektronikindustri, der er opstået herhjemme, og som har en betydelig eksport, helt op til 97-98 pct. af sin produktion, ønsker, at lærlingene skal have realeksamen, for at de kan have mulighed for at forstå det fag, de skal lære. Opgaverne er mangfoldige, tør man nok sige.

Hvis det var muligt at lave en ordning, hvorefter virksomhederne på mindre forpligtende måde end ved en lærlingeuddannelse kunne antage unge f. eks. i alderen 16-18 år, garantere dem arbejde i disse år og oplære dem som specialarbejdere, ville det også være muligt hertil at knytte en skoleuddannelse ligesom for lærlingene, og jeg tror, overmåde meget kunne vindes herved både menneskeligt, socialt og økonomisk.

Der er en ting, man måske ikke lægger så meget mærke til, hvis man ikke daglig gennem sit liv har haft med arbejdspladser at gøre. Sandheden er den, at når dansk industri har kunnet klare sig så godt, som den har gjort, og når den har kunnet få en så god arbejderstab, som den har fået, er det, fordi en hovedpart af dem, der i den forløbne tid er gået ind og blevet industriarbejdere, som ganske unge lærte arbejdets vane i landbruget, lærte, hvad det betød, at et arbejde skulle gøres, at det skulle gøres rigtigt, at det var en selvfølge, at man gjorde det. Hvis man ikke havde haft den kilde at gå ud fra, kunne det have været meget svært at skabe den udvikling i dansk industri, vi har haft. Hvis man gennemgår sine arbejdere på virksomheden og spørger: hvor er han fra, og hvor er han fra, og hvor er han fra, vil det vise sig, at en betydelig mængde af arbejdskraften er kommet fra landet, og det har været gode arbejdere. Nu er stillingen den, at den danske landbrugsbefolkning vel er mindre end

20 pct. af hele befolkningen, og det vil igen sige, at den mængde, der kan afskydes derfra — og det er et sted, hvor de unge lærer at bestille noget — bliver meget lille i forhold til hele befolkningen. Derfor er der en væsentlig opgave nu, nemlig den at give de unge fra byerne chancen for at komme i arbejde og lære arbejdets rytme og tradition, for det kan ikke nytte at sætte unge mennesker på en skole og lære dem teori om arbejdet, hvis de ikke har lært at arbejde; så er det omsonst, det er spildt. Derfor ville en løsning som den, jeg her antyder, hvorved man lukkede op for de unge til regelmæssigt arbejde i stedet for denne skiften fra plads til plads f. eks. som cykelbud — det er et ærligt stykke arbejde, men det er ingen god uddannelse til at blive industriarbejder — være et i social, i økonomisk og i menneskelig henseende betydeligt fremskridt. Tilbage ville der naturligvis alligevel, om ikke i nær så stort omfang, stå mange med et uddannelsesbehov, som man ikke slipper uden om, og med det problem, der foreligger, når folk er blevet så gamle, at de er blevet forsørgere og har forsørgerindtægt og alligevel skal lære noget; det er det problem, man i særlig grad har taget op ved det foreliggende lovforslag; men jeg synes i og for sig, at det er et sekundært spørgsmål, man har taget fat på. Det, jeg gerne vil fastslå, er, at her må samfundets opgaver i det væsentlige være af samme karakter, som hvad angår de faglærte. Opgaven er ikke den at lære, hvordan et arbejde udføres, men hvorfor det udføres, som det gøres. På arbejdspladsen lærer man at gøre arbejdet, på skolen lærer man, hvorfor det gøres, som det gøres. Den manuelle oplæring må ske i virksomhederne, en anden løsning er overhovedet ikke mulig med et godt resultat; selv med en meget stærk udspecialisering af undervisningen vil den ikke være økonomisk mulig. Dette hovedsynspunkt forhindrer ikke, at der kan være meget specielle færdigheder, man kan lære på Teknologisk Institut eller lignende steder. Det sker også for de faglærte, og det vil særlig være påkrævet, når nye arbejdsformer opstår.

Jeg beklager at måtte sige, at det forekommer mig uheldigt, at man efter lovforslaget vil opbygge en helt ny organisation og en helt ny administration. Man

[Axel Kristensen.]

vil derved fastfryse skellet mellem lærlingeuddannelsen og anden uddannelse og tilige få et dyrere og dårligere system — fordi der vil blive en masse omsvøb — end hvis man indføjede det nye råd i den allerede eksisterende organisation. Hvorfor skal vi have et særligt råd for denne uddannelse? De arbejdsgivere, der sidder her, må stort set blive de samme, som sidder i de nuværende skoleråd for tekniske skoler og lærlingeudvalg. Det kan nemt omformes, ved at man tager repræsentanter ind for de arbejdsgiver- eller arbejderorganisationer, som savnes her, hvis man skal have et råd for hele uddannelsen. Betydelige områder af det, de ikke-lærlingeuddannede arbejdere skal lære på skolen, må være det samme som de lærlingeuddannedes, og opgaven kan og bør i stort omfang løses af de tekniske skoler og Teknologisk Institut. En samlet administrationsform vil derfor være rimelig. Aftenskolen vil i mange år være en nødvendig løsning, og rundt om i landet står vi med små tekniske skoler, som nu skal nedlægges. Både disse bygninger og deres lærere, som ofte har været deltidslærere, må kunne tage fat på opgaven langt hurtigere, end hvis vi nu først skal skaffe lærere og bygninger til specialskoler. Hvor vil man i øvrigt skaffe disse lærere fra, så vi kan få et fremskridt af betydning inden for den nærmeste tid? Et resultat er ønskeligt inden for den nærmeste tid, nu da vi skal til at konkurrere inden for de syv landes marked og en masse virksomheder skal lægge deres produktion om.

Når man taler om dagskolen — og det er meget smukt, hvis Danmark har råd til at uddanne de unge på dagskole — må man ikke glemme, at dansk erhvervsliv består af mange små virksomheder, og den virksomhed, der har 1000 arbejdere, kan nok undvære 30, det klarer den vel; men den virksomhed, som har tre eller fire, kan ikke undvære nogen, og det vil sige, at hvis man her forlanger, at de unge i den alder, hvor de har sværest ved at komme ind og få regelmæssigt arbejde, skal have frihed, risikerer man at lukke dem ude fra arbejdet, og det væsentlige og det første, der skal ske, er, at de unge ufaglærte får regelmæssigt, konstant arbejde, så der bliver basis for at give dem en uddannelse. Jeg advarer

indtrængende imod, at man nu vil begynde på at lave noget, der ser fint ud, og som gør, at målestokken for det, man laver, bliver lille. Lad os tage fat på det mulige i stort omfang og lade det udvikle sig ganske naturligt til noget fint. Lad os ikke bære os ad, som vi ofte har gjort herhjemme, og skabe en udstillingsgenstand, som vi kan forevise for fremmede, og så undlade at løse den almindelige opgave. Der er et gammelt ord, der siger: hvad du evner, kast af i de nærmeste krav. Det gælder i meget høj grad denne opgave.

Den økonomiske side af sagen vil jeg gerne lade ligge til senere, men må dog, foranlediget af, at det er fremtørbt, at de ufaglærte er den arbejdergruppe, der har relativt lavest indtjening, gøre opmærksom på, at denne gruppe omfatter en meget stor del af industriens arbejdere, hvoraf mange er relativt vellønnede, og den uddannelse, der er tale om, er en kortvarig uddannelse, så der også ved bedømmelsen af, hvad arbejderne selv og også hvad virksomhederne skal yde til deres dygtiggørelse, kan rejses diskussion, hvis man vil søge at stille befolkningen lige under hensyn til rettigheder og pligter og naturligvis også under hensyn til deres muligheder.

Jeg håber, at den højtærede minister vil have tålmodighed med det kommende udvalg og give os tid til at arbejde grundigt. Mange af os sidder i øjeblikket med meget tidkrævende udvalgsarbejde.

Jeg kan tilsige mit partis positive samarbejde for at skabe et godt resultat på dette meget betydende område.

Peter Larsen: Jeg skal tillade mig at knytte nogle enkelte bemærkninger til lovforslaget om beskæftigelse og uddannelse af unge. Den nu snart 27-årige lov hører ikke til de store lovområder, og der er sikkert også mange, der mener, at denne lov godt kunne indarbejdes andre steder, men jeg synes alligevel, der kan være grund til at pege på, at denne lovgivning ikke er uvæsentlig på sit specielle område, netop fordi den omfatter en gruppe af unge, der på mangfoldige områder adskiller sig fra andre.

Nu kan man sige, at forholdene i dag på arbejdsmarkedet heldigvis er ændret, således at den oprindelige baggrund, den store

[Peter Larsen.]

ungdomsarbejdsløshed i 1930'erne, ikke mere er til stede; den daværende store ledighed findes ikke i øjeblikket, men i stedet for er der en række andre problemer, der spiller ind, og derfor vil det sikkert også være rigtigt at drage lære af den udvikling, der har fundet sted og, uanset at loven har været ændret adskillige gange, alligevel føje nye ting til. Tider og vilkår ændres jo stadig, og derfor er det en opgave for os at forme dette lille lovområde i overensstemmelse med den nye tids krav.

Man har jo gjort nogle erfaringer på de bestående skoler vedrørende disse ungdomsgrupper, og en af ændringerne i lovforslaget tager sigte på at bryde med det, man hidtil lagde hovedvægten på, nemlig det rent beskæftigelsesmæssige. Der står i den nugældende lov, at de unge normalt skal beskæftiges ved legemligt arbejde i 36 timer om ugen. Nu foreslår man, at der sker en reduktion, så dette timetal kan variere fra 24 til 36, dels for at gøre loven smidigere, dels for at kunne udnytte mulighederne for en mere omfattende teoretisk uddannelse. Vi i venstre er af den opfattelse, at det er rigtigt med denne smiddiggørelse. Vi finder også, at det er rigtigt, at man ændrer lidt på vilkårene for det manuelle arbejde på disse skoler. Tidligere måtte man jo kun udføre arbejdsopgaver, som ikke generede beskæftigelsen på egnen, og som — stod der i loven — ellers ikke for tiden kunne forventes taget op. Nu stryger man denne sætning, og jeg har vel bemærket, at der i bemærkningerne til lovforslaget står, at det ikke skal være for at gribe ind i beskæftigelsen, men simpelt hen for at kunne indpasse de forskellige kursus, der tænkes oprettet i forbindelse med disse skoler, og for at lette samarbejdet mellem kommunerne og de institutioner, man har på disse områder.

Venstre kan også være enig i, at man efter de erfaringer, man har gjort på de bestående skoler, bør lægge mere vægt på selve uddannelsen for de unge ufaglærte, der tit, fordi de er blevet lokket af høje lønninger, har forsømt den teoretiske undervisning til skade for dem selv senere. Nu kunne man anlægge det synspunkt, at det må de selv bøde for, at det ikke alene kan være en statsopgave at råde bod på de skævheder,

disse unge selv er med til at skabe. Men mon ikke det ligger sådan, at vi fra alle sider er interesseret i at være med til at give disse unge mennesker et lille skub fremad, så de kan komme over den vanskelige periode, som mange af dem er inde i? Hertil kan jeg så føje, at hvis vi alene skulle betragte disse skoler og disse foranstaltninger ud fra et beskæftigelsesmæssigt synspunkt, så ville der nok blive tale om en væsentlig reduktion af det allerede i forvejen reducerede apparat, og det ville sikkert være forkert. Spørgsmålet om undervisning må med ind i billedet.

Derfor er venstre af den opfattelse, at vi uanset den lave ledighed i et enkelt år ikke vil foreslå disse foranstaltninger ophævet, men vil erklære os enige i det hovedsynspunkt, som går igennem lovforslaget, at man bør lægge vægten på det uddannelsesmæssige, uden at man herved overser det sociale problem, der ligger i selve loven og i dens hidtidige struktur. Vi har den opfattelse, at der sikkert er vundet en del ved at drage disse årgange af unge ind i fastere rammer. Mange af dem mangler en håndsrekning for at komme i gang, enten fordi de har været arbejdsløse i længere tid eller af andre årsager, og derfor tror vi, det har sin værdi, at man på disse skoler gennem det deltidsarbejde, man dér lader dem udføre, kan mildne overgangen til en mere fast beskæftigelse, som kan have blivende værdi for dem.

Men uanset dette noterer vi med tilfredshed, at regeringen ikke vil foreslå hele dette apparat udbygget; med „apparat“ tænker jeg her på de arbejdstekniske skoler. Vi er af den opfattelse, at det gælder om at afpasse rammerne efter behovet, og selv om det kan være svært at opstille regler for, hvor meget der er behov for, er vi af den opfattelse, at vi med det bestående apparat vel må være i stand til at dække behovet på dette område, når man nu gennem den foreslåede kursusvirksomhed vil udfylde rammerne i højere grad end hidtil.

Jeg tror også, at disse skoler og deres lærerpersonale bedre end mange andre vil være i stand til at sætte ind over for de problemer, der vedrører disse specielle unge mennesker. Selv om vi måske ikke kan være helt enige i alle enkeltheder angående opbygningen af kursusvirksom-

[Peter Larsen.]

heden og måske også nøje må overveje henvisningsreglerne i arbejdsløshedsloven, har vi den opfattelse, at der uden tvivl må gøres en indsats på dette felt, fordi der fra erhvervslivet fremover vil blive stillet store krav til de unge, krav om en bedre teoretisk og faglig uddannelse. Vi kan heller ikke i dag overskue, hvilke krav man udefra vil stille til os — jeg tænker her på de kommende markedsplaners store indflydelse på dansk erhvervsliv — og derfor gælder det om, at man slår på så mange strenge som muligt, og at man slår på de rigtige strenge. Med ordet „rigtig“ mener jeg i denne forbindelse, som jeg antydede før, at det ikke alene skal være en statsopgave, men at vi, hvor det overhovedet er muligt, må drage kommuner, faglige organisationer og institutioner med ind i billedet, og at vi først og fremmest må tilrettelægge denne undervisning på en sådan måde, at de unge får den fornødne interesse for selv at være med til at foretage disse fremstød til gavn for sig selv.

Ud fra den betragtning mener venstre at kunne fastslå, at det er rigtigt, at uddannelsen tilrettelægges på et fastere grundlag, som man har gjort det på skolerne, hvor man starter med grundkursus og senere foretager en videreførelse i enkelte retninger, alt under hensyn til behovet og til den specielle interesse og de muligheder, der forefindes. Navnlige på dette område må vi se værdien af den større bevægelsesfrihed, der bliver skabt ved fastsættelse af den egentlige arbejdstid til 24-36 timer ugentlig; men de spørgsmål, der melder sig i den forbindelse, leder også tanken ind på problemet om ensartethed i den elevflok, som drager ind på disse skoler og disse kursus. Jeg er klar over, at det er svært at skabe en sådan ensartethed, og vi er klar over, at det er et problem, som nøje må overvejes både i arbejdsministeriets udvalg og i samråd med skolens folk, måske også må gennemdrøftes i det folketingsudvalg, der nu forhåbentlig bliver nedsat. Vi ved, hvad det betyder, når der fra forskellig side på disse skoler eller kursus kommer en dårlig påvirkning; det kan virke ødelæggende, og derfor er det for os at se et spørgsmål, som må gennemgås meget nøje. Det er jo muligt, at man ad anden

vej — det åbner lovforslaget jo også mulighed for — med støtte til andre foranstaltninger kan løse dette specielle problem, som jo navnlig har en så stor social side.

Jeg skal ikke gå væsentlig dybere ind på lovforslagets afsnit om de arbejdstekniske skoler. Bestemmelserne her er jo bortset fra de enkelte ændringer, der er peget på, i det væsentlige uændrede.

Jeg vil herefter gøre nogle få bemærkninger vedrørende det andet afsnit, selve kursusvirksomheden, men under hensyn til at jeg allerede har strejft disse ting, skal jeg nøjes med at knytte et par bemærkninger til selve den økonomiske side, de tilskudsregler, som man her foreslår. På dette område er lovforslaget en nydannelse. Tidligere fik man rejsegodtgørelse til de store kursus; nu foreslås det, at der skal ydes rejsegodtgørelse også til de kortere kursus. Her vil venstre tage et vist forbehold; vi er bange for de konsekvenser, det kan føre med sig, og tænker i den forbindelse på al anden kursusvirksomhed af lignende karakter inden for landbrug, husholdning, handel, industri o. lign., alle disse mange former for kursusvirksomhed, som, hvis man gennemfører ydelse af rejsegodtgørelse på dette specielle område, uden tvivl vil komme og rejse krav om ligestilling. Vi er bange for, at man her, uanset de forbehold man tager, kører os ind på et spor, hvorved man forøger gratismentaliteten uden at se på de nedbrydende virkninger, dette kan have. Vi har den opfattelse, at når det offentlige, når staten skaber rammerne og betaler undervisningen, så må de, der deltager i undervisningen, i det mindste selv kunne yde den indsats, det må være selv at sørge for transporten, uden at det offentlige skal betale. Vi er som sagt bange for konsekvenserne, og det samme gælder spørgsmålet om dækning for tabt arbejdsfortjeneste. Vi er bange for det perspektiv, det åbner på andre områder, hvis man går ind på den tankegang at betale for tabt arbejdsfortjeneste, når det drejer sig om undervisningsformål i det hele taget. Hvor går grænsen for, hvornår man skal yde eller ikke yde? Jeg synes, det vil være rimeligt at overveje dette spørgsmål endnu en gang for at få en formulering, der nogenlunde er i overensstemmelse med de regler, der gælder på andre områder.

[Peter Larsen.]

Jeg er bange for, at man ikke skaber den bedste baggrund for hele det ny system, man nu vil til at bygge op, hvis de unge får indtryk af, at de skal have både i pose og i sæk. Jeg er også bange for, at apparatet bliver for dyrt, hvis man går frem ad den vej. Jeg synes, det her er rimeligt at stille det spørgsmål: hvem er det, der får den største nytte af de foranstaltninger, der her er tale om? Ved besvarelsen af dette spørgsmål vil det være rimeligt at hævde, at det må blive den unge selv, som får den største fordel, tilmed da det endvidere i lovforslaget anføres, at der skal udleveres kursusbeviser som garanti over for arbejdsgiveren for, at den pågældende unge har gennemgået dette kursus. Det vil altså sige, at disse kursus bliver en løftestang med hensyn til forbedring af den pågældendes indtjeningsmuligheder. Ud fra den betragtning finder vi det rimeligt, om de unge selv løser en del af de økonomiske problemer i forbindelse med denne lovgivning.

Jeg erkender gerne, at der for denne specielle kategori af unge er særlige problemer, der spiller ind, og at der er problemer, som vi må overveje i udvalget. Også i denne forbindelse er det magtpåliggende for mig at få slået fast som princip, at venstre ikke uden videre kan anerkende de nye ting, de nye principper og økonomiske konklusioner, man er nået frem til i forbindelse med dette lovforslag. Jeg tror, det er meget vigtigt, at man også ved tilrettelæggelsen af disse ting ligesom lægger en linje, der peger frem til noget mere end lige, hvad der kan gøres op i kroner og øre, simpelt hen anlægger det synspunkt, at der også er en almenmenneskelig uddannelse at hente, og at man gennem den indstilling og påvirkning, man kan give de unge, ikke må føre gratismentaliteten alt for langt frem.

Jeg vil også gerne anføre, at venstre må tage forbehold over for den foreslåede fordeling af udgifterne. Det har hidtil været sådan, at hver kommune betalte 2 kr. pr. elev på de arbejdstekniske skoler, og nu foreslår man, at kommunernes bidrag i stedet for skal indbetales over den mellemkommunale refusion. Mit parti kan ikke gå med til en videre udbygning af

dette refusionssystem, og derfor må vi tage forbehold over for lovforslagets bestemmelser på dette punkt.

I øvrigt skal jeg ikke ved denne lejlighed knytte flere bemærkninger til det fremsatte lovforslag. De ting, som vi ikke er enige om, vil vi prøve på at nå frem til en fornuftig løsning på i udvalget. Vi er fra venstres side enige i, at der på dette område er en række problemer, der må løses, og at vi må prøve på i fællesskab at få dem løst på den helt rigtige måde. Jeg vil gerne sluttelig sige, at vor stilling til lovforslaget og udformningen af de enkelte paragraffer vil være nøje forbundet med det resultat, vi når frem til i forbindelse med det store uddannelseslovforslag, som også er til behandling. I øvrigt kan jeg med de forbehold, jeg allerede har taget, anbefale lovforslaget til velvillig behandling i udvalget.

Poul Thomsen: De tre lovforslag, som her er til første behandling, og som er nøje forbundet med de ændringer i ungdomsskoleloven, som blev behandlet i freddags, er blevet modtaget med interesse i det konservative folkeparti. Vi er ganske klar over, at den strukturændring, som foregår inden for erhvervslivet — de store årgange, som er ved at dukke frem på arbejdsmarkedet, vandringen fra land til by, den stærke udvikling af industrien, som alle må hilse med glæde, mekaniseringen af landbruget, håndværksfagernes stigende anvendelse af ufaglært arbejdskraft og de stigende krav til viden og kunnen på alle områder — alt dette kræver en betydningsfuld omlægning af uddannelsen af de ufaglærtes store gruppe, der vel tæller omkring en halv million mennesker. Ikke alene hensynet til den enkelte arbejder, men også hensynet til erhvervslivet som helhed kræver denne omlægning. Det viser bl. a. en udtalelse fra Vestjyllands erhvervsråd, der har peget på, at der er mangel på faglærte arbejdere i Vestjylland, og at det derfor af hensyn til den industrielle opbygning i arbejdsløshedsøerne er bydende nødvendigt, at der finder en om- og opskoling af arbejdsmænd sted, så de som specialarbejdere kan påtage sig arbejde i industrien.

Det er altså et tvesidigt hensyn, som

[Paul Thomsen.]

skal tilgodeses: den enkelte, som skal skafes ind i arbejdet, og arbejdet, som mangler den enkelte. Nu er det så heldigt, at som den enkeltes evner er uensartede, har erhvervslivet brug for en uensartet uddannelse. Kunsten bliver så at finde frem til en uddannelse, som dækker erhvervslivets behov, ved at den enkeltes evner udnyttes på den rigtige plads. Hertil skulle udbygningen af ungdomsskolen bl. a. tjene. Vi havde gerne set, at man ved at gennemføre et 8. og 9. skoleår for den praktiske linje i folkeskolen havde givet eleverne mere lighed med de boglige linjer, så de havde fået større modenhed, flere almene kundskaber, en bedre forberedelse til det valg af fremtid, som de skal træffe. Men jeg håber nu, at de, der skal føre ungdomsskolen ud i livet, må have den lykke at forstå, at samtidig med at der peges frem mod en stilling i erhvervslivet, skal der også gives den almene viden, som skal danne grundlaget for arbejdet, og som fortæller, at mennesket ikke blot har et legeme, men også en sjæl.

Den trinvis opbygning, der er forudsat i det fremsatte lovforslag om de ufaglærtes uddannelse, skulle give gode muligheder for at nå et resultat. Men når den højtærede arbejdsminister i sin fremsættelsestale går ud fra, at tilbuddet om en erhvervs-mæssig uddannelse af ufaglærte arbejdere først og fremmest retter sig mod arbejdere oppe i tyverne, så erkender jeg vel, at det i øjeblikket, da der ikke har været noget tilbud hidtil, er rigtigt, men det skulle ikke gerne blive ved at være sådan. Jeg ved godt, at de arbejdstekniske skoler har den erfaring, at det er arbejdere omkring de 30 år, som melder sig til kursus, men det er jo ofte folk, som vil være formænd, som melder sig, medens der altså nu skulle være tale om et tilbud til alle. Derfor må det vel blive sådan, at når det første behov er møttet, vil man netop kunne arbejde med den trinvis uddannelse ved ungdomsskolerne over de arbejdstekniske ungdoms-

skoler, som jeg vender tilbage til om lidt, til de forskelligartede kursus for ufaglærte arbejdere, som lovforslaget opererer med.

Disse betragtninger giver mig anledning til at spørge, om det ikke var rimeligt i langt højere grad, end de nu fremsatte lovforslag giver udtryk for, at koordinere uddannelsen. Vi har jo en sand syndflod af forskelligartede uddannelsesformer. Næsten hvert eneste ministerium har sine: forsvarsministeriet, handelsministeriet, selvfølgelig undervisningsministeriet, landbrugsministeriet, indenrigsministeriet, socialministeriet og her arbejdsministeriet; og inden for ministerierne har man igen en opdeling som her, hvor man har det ifølge arbejdsløshedslovens § 32 oprettede kursusnavn, ungdomsudvalget for de arbejdstekniske ungdomsskoler og nu et uddannelsesråd. Er det næsten ikke for meget af det gode?

Jeg ser i den betænkning, som ligger til grund for lovforslaget, at man ikke finder tiden inde til etablering af fælles uddannelse for faglærte og ufaglærte, og jeg forstår den betragtning, fordi der stadig må tillægges den længere håndværkeruddannelse, mesterlæren, en afgørende betydning, men jeg har dog med interesse lyttet til de betragtninger, som det ærede medlem hr. Axel Kristensen har fremsat om en speciel uddannelse for de 16—17-årige, og mener, at de fortjener en dybtgående overvejelse i et udvalg.

I det hele taget vil jeg gerne henstille, at man i det kommende udvalg foretager en tilbunds-gående undersøgelse af, om det ikke skulle være muligt at finde frem til den forenkling, som en fælles lov og en fælles administration vil give.

Må jeg i denne forbindelse sige, at jeg synes, at det foreslåede uddannelsesråd er alt for stort. Tyve mennesker, sådan som det ærede medlem hr. Peter Ravn nævnede, vil næsten aldrig kunne mødes, og mødes de, er de så mange, at arbejdet ikke vil få den intensive karakter, som det skulle. Jeg tror, at et betydelig mindre udvalg ville være tilstrækkeligt. En repræsentant

[Poul Thomsen.]

for henholdsvis håndværket, transportvæsen, jern- og metalindustrien og måske tekstilfagene med tilsvarende arbejderrepræsentanter skulle være tilstrækkeligt, og hvis man så samtidig benyttede de erfaringer og den administration, som ungdomskontoret og ungdomsudvalget har, så tror jeg, at alt er tilgodeset.

Til gengæld forekommer brancheudvalgene mig at være en god nyskabelse. Det er vigtigt, at initiativet kommer fra brancherne, det praktiske livs folk, der bedst ved, hvor skoen trykker. Det må være fra dem, ideerne kommer. Men dér vil jeg gerne have lov til at indskyde den bemærkning, at jeg synes, at udvalgene skal hvile økonomisk i sig selv, til trods for at jeg ser, at der i lovforslaget er åbnet mulighed for at støtte brancheudvalgene økonomisk. Det er dog erhvervslivet og de enkelte brancher, som vil få i hvert fald en væsentlig del af fordelene ved den nye uddannelse, og så tror jeg ærlig talt, at brancherne, erhvervene, er villige til at betale det, som det koster at opretholde disse råd.

I denne forbindelse vil jeg også gerne pege på, at den ordening, som man har bl. a. inden for de arbejdstekniske ungdomsskoler, at det er den enkelte kommune, som betaler sin andel, og ikke den fælleskommunale udligning, forekommer mig at være den bedste. Vi skal hverken tage selvstyre eller initiativ og interesse fra de enkelte kommuner, men tværtimod lade dem forstå, at det er deres opgave at få uddannelsen til at fungere på den måde, som den enkelte kommune og den enkelte egn er bedst tjent med.

Det er også et spørgsmål, om ikke arbejdsløshedskasserne, der har en direkte interesse i oplæring af deres medlemmer, bør være med til at finansiere driften. Jeg går ud fra som en selvfølge, at hvis det er arbejdsløse, som går på skole eller kursus, betaler kasserne den sædvanlige understøttelse, men jeg kunne altså også tænke mig, at man henstillede til arbejdsløshedskasserne, som vil få en lettelse ved, at denne uddannelse finder sted, at de også under en eller anden form medvirkede til finansieringen af oprettelse, eventuelt drift, af de kursus, der bliver tale om.

Jeg vil for resten gerne her indskyde,

at med hensyn til udvælgelsen af de arbejdere, som skal frekventere skoler og kursus, bør man ikke se på, om de i øjeblikket er arbejdsløse eller ej, men på, om de egner sig til videre uddannelse. Klientelet vil ellers blive forkert, og uddannelsen vil aldrig komme til at nyde den anerkendelse, som den fortjener.

Hele finansieringsspørgsmålet må have en grundig udvalgsbehandling. Det gælder også spørgsmålet om oprettelse af institutioner. Jeg hørte ganske vist, at det ærede medlem hr. Peter Ravn pegede på, at der er en hel del tekniske skoler, der bliver ledige ved gennemførelse af centralskolerne, men jeg har ira anden side fået at vide, at langt de fleste af disse tekniske skoler allerede er beslaglagt til andre formål, så at lovforslagene i denne henseende kommer en postgang for sent. Jeg vil advare imod, at man skrider hastigere frem med nyetableringen, end man er sikker på at klientelet er til stede. Da de arbejdstekniske ungdomsskoler omkring 1940-41 stod i deres fulde flor, regnede man med, at der skulle oprettes 40 foranstaltninger, og man nåede at oprette, så vidt jeg husker, 28 i alt, men i dag er der jo kun, som vi hørte, 2 eller måske 3 i drift, og det er endda med en ringe belægning. Princippet må altså ikke være „so ein Ding muss ich auch haben“, men et dokumenteret behov, som ikke dækkes ind med andre foranstaltninger. Her bør også geografiske hensyn tages, og det vil sikkert være rigtigt, om man tilgodeser de egne, som har arbejdsløshedsøer, således at der anbringes institutioner dér.

Det andet lovforslag, der er til behandling her, drejer sig om de arbejdstekniske ungdomsskoler. Det er et revisionsforslag, og der er derfor et vist erfaringsmateriale at bygge på i modsætning til, hvad der gælder det første forslag. Desværre er det ikke udelukkende gode erfaringer, man har gjort, idet, som tidligere nævnt, belægningen er alt for ringe til det store apparat, der har været sat i gang i tidens løb, men ideen med de arbejdstekniske ungdomsskoler er rigtig. Den sammenblanding af skole- og uddannelsesmæssige formål, som har fundet sted, har derimod efter min opfattelse været til skade for ungdomsskolerne. Der har også været eksperimenteret for meget med

[Poul Thomsen.]

arbejdstid, med undervisning og med klientel, og der har ikke været ro eller tid til at gøre eksperimenterne færdig. Derfor må vi finde frem til, hvad ungdomsskolerne skal bruges til: sociale foranstaltninger eller uddannelsessteder.

Erfaringerne viser, at når man har lagt hovedvægten på det sociale og, som det for eksempel er sket, har henvist udelukkende de såkaldte Koføedfolk til beskæftigelse, er det gået fortrinligt, og på samme måde er det gået, når man har udvalgt de bedste blandt de unge til at modtage undervisning, men kombinationerne har været til skade for begge grupper af elever. Vi ved, at der er brug for institutioner, som kan hjælpe den gruppe af unge, som er slået ud, eller som aldrig er kommet i gang, og jeg vil gerne her fremhæve det arbejde, som er gjort gennem mange år af Koføeds Skole, og spørge, om det ikke ville være rimeligt at udvide hjælpearbejdet til også at omfatte KFUMs sociale arbejde. Jeg ved, at der arbejdes på oprettelse af en arbejdsteknisk ungdomsskole, og jeg finder, at det vil være rigtigt, om man arbejder videre ad den vej og yder fornøden støtte til dette og lignende filantropisk arbejde.

Det bør for øvrigt siges, at når det undertiden er blevet fremhævet, at den dag, de arbejdstekniske ungdomsskoler lukker om foråret, står de unge på gaden og er lige vidt, er det kun til en vis grad rigtigt. Der er nemlig fra skolernes side gjort et stort arbejde for at virke både som erhvervsvejlednings- og som arbejdsanvisningskontorer, og der er tusinder, som med skolernes hjælp har fået en arbejdsplads ved deres afgang.

Der er altså her et socialt og et uddannelsesmæssigt problem, og det rejser det spørgsmål, om lovforslagets formålsparagraf — titlen er jeg tilfreds med — ikke bør ændres. Der kunne for eksempel komme til at stå, at unge ufaglærte arbejdere efter de i nærværende lov indeholdte regler henvises til arbejdstekniske ungdomsskoler. Derved opnår man, at det ikke er arbejdsløsheden, der er det primære, men derimod trangen til uddannelse, hvorved man også præciserer, at det ofte er mangelen på uddannelse, som er baggrunden for den eventuelle arbejdsløshed.

Jeg ved, at denne ændring vil forårsage nogle redaktionelle ændringer i lovforslagets tekst, men den skulle ikke forårsage ændringer i spørgsmålet om beskæftigelse og uddannelse i øvrigt.

Det bør fremhæves, at man ikke i lovforslaget har lagt sig fast på et bestemt antal beskæftigelses- og undervisningstimer. Der er stor forskel på eleverne. Nogle vil have vanskeligt ved at tage 24 timers undervisning om ugen; de bør have beskæftigelse. Andre kommer netop for at få en uddannelse, og de skal hjælpes til det. Derfor hilser jeg med glæde, at man har indført bestemmelsen om 24-36 timers beskæftigelse om ugen.

Jeg har også med interesse læst den undervisningsplan, der er udarbejdet for de arbejdstekniske ungdomsskoler. Den omfatter 12 timer dansk, 20 timer regning, 20 timer matematik, 24 timer naturlære, 12 timer materialelære, 8 timer tegningslæsning, 8 timer samfundslære, 8 timer erhvervslære, 6 timer erhvervsvejledning, 2 timer arbejderbeskyttelse og 24 timer til arbejdsregnskab med videre.

Det er alt sammen udmærket. Men må jeg her gøre opmærksom på, at det er heller ikke nok, at en undervisning og en uddannelse omfatter materielle fag; der skal også være en oplæring på anden måde i det, som Paludan-Müller tænker på, når han i „Adam Homo“ taler om det uendelig svære, dette blot at være. Det er mennesker, det drejer sig om, og derfor må der også ånd ind i undervisningen. Det levende ord må også have sin plads; litteraturen, kunsten og historien bør tilmåles deres rundelige del. Jeg betragter det som uhyre vigtigt, at de unge, hvad enten det er i en arbejdsløshedsperiode eller midt i en arbejdsperiode, de kommer på en sådan skole, som der her er tale om, får at vide, at der er mere end penge og det, som skaber penge, der har værdi i tilværelsen. Netop derved vil de blive bedre mennesker og bedre samfundsborgere, og derfor er vi alle også bedre tjent med det.

Det er rigtigt, at man i dette forslag har indlagt en forbindelseslinje til forslaget om uddannelse af ikke-faglærte arbejdere ved, at man også her åbner adgang til kursus på 144 timer både på skolerne og på anden måde. Det understreger det berettigede i,

[Poul Thomsen.]

hvad jeg før har sagt om en sammenarbejdning af forslagene eller i hvert fald af administrationen.

Medens der for de arbejdstekniske ungdomsskolars vedkommende ikke foreligger noget problem med hensyn til de unges aflønning, bliver der det i henhold til § 10 for dem, der i dagskoleform deltager i kursus, og for dem, der under ophold på de arbejdstekniske ungdomsskoler deltager i 3 ugers kursus. Jeg har bemærket mig det ærede medlem hr. Peter Larsens betragtninger herover og mener også, at vi bør tage dette problem op til en nøjere undersøgelse i det kommende udvalg.

Må jeg have lov til at benytte denne anledning til at sige, at jeg, der på nærmeste hold har haft anledning til at følge de arbejdstekniske ungdomsskolars arbejde og kender så godt som alle, der står i arbejdet ved dem, tror, at det er et godt udgangspunkt for en udbygning af uddannelsen af de unge ufaglærte arbejdere, men hvis man ikke nu skaber rolige arbejdsvilkår, vil disse skoler ikke kunne få den position, som de fortjener. Jeg appellerer derfor til arbejdsanvisningskontorer, til kommuner, til fagforeninger om at sende de rigtige folk på skolerne, dem, der kan få udbytte af det ikke alene ved, at de får dagene til at gå, men også ved, at de får den uddannelse, som skal give dem bedre vilkår. Jeg appellerer til arbejdsgiverne, herunder også til staten og kommunerne, om at betragte det som en anbefaling for en ung, at han har frekventeret en sådan skole, så man lader ham få et fortrin ved besættelsen af de ledige stillinger, som passer til hans uddannelse.

I tilslutning til lovforslaget om de arbejdstekniske ungdomsskoler er der fremsat et forslag om en lille ændring af loven om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring. Jeg anbefaler dette forslag.

Det vil af det her fremførte forstås, at mit parti og jeg tilsiger velvillig behandling af de foreliggende lovforslag, og at de indvendinger, som er blevet rejst og vil blive rejst om enkeltheder, er af saglig karakter og ikke vendt imod forslagenes idé. Jeg håber, at vi må nå til en simplificering og en koordinering, en klargøring af enkelte dunkle punkter, så lovene bliver til brug-

bare redskaber for dem, der skal administrere dem, og til gavn for både erhvervslivet og for den enkelte arbejder, som skal nyde godt af dem.

Morten Larsen: De tre lovforslag, vi her behandler, skal jeg tillade mig at omtale under ét.

Det første lovforslag tager, som det allerede er nævnt, sigte på at give ikke-faglærte arbejdere en erhvervsmæssig uddannelse, der svarer til den tekniske udvikling og til forholdene på arbejdsmarkedet, der jo, som vi ser, ofte ændrer sig. Det radikale venstre vil gerne støtte et lovforslag med så fornuftigt et sigte.

Det er almindeligt bekendt, at beskæftigelsen i de sidste år har været stigende, så stærkt stigende, at vi i sommeren 1959 i størstedelen af landet havde fuld beskæftigelse. I vort parti, som vel i andre, ønsker vi at nå så nær 100 pct.s beskæftigelse, som det er praktisk muligt. Der mangler selv i den bedste tid altid nogle få procent, og det vil altid være ikke-faglærte, der står tilbage, ligesom det også vil være ikke-faglærte, der først skal ud i den menneske lige og materielle kulde, som arbejdsløshed skaber for de fleste. Hvorfor arbejdsløsheden først og sidst skal ramme de ikke-faglærte, kan der føres en lang debat om, men jeg vil ved denne lejlighed nøjes med at konstatere, at sådan er det næsten altid. Vi, der kan se de ikke-faglærtes problem — et problem, der også er hele samfundets — kan imidlertid ikke nøjes med at konstatere, at problemet findes; vi må også prøve at finde en løsning på det.

Jeg tror, at dette forslag i hvert fald er en del af en helhedsløsning på dette område. Vi har gennem mange år kendt de ikke-faglærtes problemer på arbejdsmarkedet; deres mange ledige dage har været kostbare for dem selv og deres hjem, men enhver spildt arbejdsdag er også et tab for samfundet. Har det været galt hidtil — og det synes jeg vi er nødt til at erkende det har, periodevis endda meget galt — skal vi ikke vente, at problemet på dette område løser sig selv. De muligheder, som dette lovforslag åbner, kan ikke gøre de ikke-faglærte til faglærte, og det skal det heller ikke. Det er i samfundets interesse, at det danske arbejdsmarked har en kerne af dygtige fag-

[Morten Larsen.]

lærte, der kan deres respektive fag til bunds, men en sådan dygtighed i faget skabes ikke ved korte kursus, men kun gennem vel tilrettelagt læretid, hvor praksis og teori får lov til at følges ad. Modsat tror jeg, det er rigtigt at erkende, at den voldsomme tekniske udvikling periodevis vil skabe flaskehalse i produktionen på den måde, at der i visse egne af landet eller i bestemte fag vil være for få faglærte til det, vi kan kalde en samlet fuld beskæftigelse, hvor også alle ikke-faglærte er i sving. Denne mangel på faglærte her eller dér kan forstærkes yderligere, hvis de ikke-faglærte skal beskæftige sig med de mere tænksumme opgaver på en arbejdsplads, stor eller lille. Teknikken og de dermed følgende ændringer af utallige arbejdspladser kræver, at alle eller næsten alle kan regne, skrive, læse kort og tegninger og meget andet, som folkeskolen hidtil ikke har haft for øje eller simpelt hen ikke har magtet at give i tilstrækkelig grad. Arbejdet er i højere grad blevet mekaniseret, så også den ikke-faglærte i det daglige har brug for i hvert fald et minimum af kendskab til de forskellige maskiners drift og pasning. Den ikke-faglærte skal ikke under nogen omstændigheder konkurrere med den faglærte, nej, han skal supplere, således at de i fællesskab kan skabe den højest mulige beskæftigelse og dermed den størst mulige produktion.

Vi må også gennem den bedst mulige uddannelse af de ikke-faglærte skabe en større bevægelighed på det samlede arbejdsmarked og, som f. eks. gennem egnsudviklingsloven, fra samfundets side prøve at sprede vore arbejdspladser og industrier. Det er efter min mening ikke godt, hverken for København og dens omegn eller for nogen anden by, at industrier fortsat i stærkere grad skal samles i dette hjørne af Danmark. En større bevægelighed på arbejdsmarkedet er nødvendig for at sikre en høj beskæftigelse over de fleste af årets måneder og derigennem en høj produktion, der igen er nødvendig for at sikre den høje levestandard og, hvis ringen skal sluttes, så kan man sige, give den store omsætning og derigennem den høje beskæftigelse.

Jeg kan nok se, at den store bevægelighed fra arbejdsplads til arbejdsplads, fra egn til egn og det, der måske er værre, fra fag

til fag af sideløbende karakter vil skabe vanskeligheder af forskellig art, også af personlig karakter; men ønsker vi den høje beskæftigelse og den store produktion under de ændrede vilkår med teknikken i høj-sædet, må vi prøve at skabe de rigtige forudsætninger, sådan som vi bl. a. ønsker at gøre det gennem denne lov.

Det er efter min mening heller ikke klogt at lukke øjnene for de ændrede vilkår, Danmark kommer til at arbejde under efter 1. juli 1960, når frihandelsområdet, de syv, er en kendsgerning med Danmark som partner i et markedsområde, der har omtrent 90 mill. forbrugere. Det indebærer muligheder, som ikke har været Danmark givet tidligere; men de muligheder kan ikke udnyttes af sig selv, vi må selv medvirke.

En af vejene til at sikre en omstilling til et større marked fra et lille med dets læskærme af told, importregulering, valutacentral, og hvad det nu kaldes alt sammen, går bl. a. over dette lovforslag. Både i overgangstiden og i fremtiden kræver det en dygtig ikke-faglært arbejdskraft, som er i stand til at arbejde under ændrede vilkår skabt af de nye krav, som det store marked uvægerligt må medføre i takt med teknik og anden udvikling.

Hidtil har mangan en ikke-faglært fået en vejledning, der hjalp ham over de mange farlige skær. Mestre, svende, arbejdskammerater m. fl. har givet en uvurderlig håndsrækning indtil nu. Vi tror på, at en sådan vejledning også vil blive givet fremover til gavn for den ufaglærte og dermed for hele sjakket på arbejdspladsen. Vi kan simpelt hen ikke undvære denne vejledning, heller ikke fremefter; men vi er bange for, at den kollegiale hjælp, hvor værdifuld den end er og må være, i fremtiden ikke er tilstrækkelig over for de ændrede og skærpede vilkår. Derfor fremsættes dette lovforslag, og ingen arbejder må skamme sig ved at tage imod de tilbud, det indeholder. Det er ganske naturligt, at der vil være vanskeligheder at overvinde. Folkeskolen kan og skal ikke give alt. Her skal forudsætningerne for at forstå og tage imod en udvikling skabes, mere kan heller næppe forlanges. Derfor må andre midler tages i brug, og dette lovforslag åbner så mange nye veje til erhvervsmæssig viden og fornyelse, at der skulle være skabt et grundlag for den

[Morten Larsen.]

ikke-faglærte til at hente sig den viden, der er nødvendig, for at han kan indtage sin ofte krævende plads, hvor den så end må findes i produktionen.

Hvad der her er fremført om den ikke-faglærtes vilkår og muligheder fremover, kan i nogen grad på samme måde fremføres med hensyn til loven om beskæftigelse og uddannelse af unge. Problemerne er og vil fremover være nogenlunde de samme, men der er den afgørende forskel, at problemerne sætter stærkere ind i den helt unge alder.

Vi kender den unge ikke-faglærte af i dag. Vi møder ham oftest i byerne. Han er måske arbejdsdreng på en fabrik, eller han træder budcyklen med en energi, skabt af det specielle svajerhumør; han arbejder måske for en løn, der ligger et sted mellem noget og ingenting, og man kan måske sige, at den unge piges vilkår næppe er bedre. De er børn af krigen og efterkrigstiden og har ofte tilpasningsvanskeligheder skabt af dårlige boligforhold og ofte skiftende arbejdspladser. Vanskelighederne kan være store i de helt unge år, men de forstærkes, når de unge skal tilpasse sig de voksnes vilkår som ikke-faglærte. Skolen gav dem måske ikke for meget, måske havde de også selv svært ved at tage imod. Der er ingen tid blevet til at holde disse kundskaber ved lige, for slet ikke at tale om at udvide dem i årene fra 14 til 21. Deres kammerater, der gik i lære, blev anderledes holdt til blyant og papir gennem det daglige arbejde, fulgt op af teknisk skole m. v. Har vi lav beskæftigelse, vil det ofte være denne kategori af unge ikke-faglærte, der må undvære arbejde. Har vi en høj beskæftigelse, vil disse unge let blive blandt de sidste procent, der er vanskelige at få med ind i produktionen. For de unges skyld og for samfundets skyld må det være rimeligt, at vi søger at skabe en ændring i disse forhold, søger at skabe et led mellem folkeskolen og arbejdspladsen. De unge, der her er tale om, har i forhold til mange af deres kammerater et sådant skole- og kursusled til gode. I troen på, at disse unge vil tage imod og selv også har fordel deraf, må vi give dem vilkår med mulighed for supplerende oplysning, tilpasset arbejdspladsernes

krav, samtidig med at en udvikling på almenmenneskeligt grundlag ikke forsømmes.

Angående forslaget om ændring i lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring skal jeg kun sige, at vi anser det for at være en naturlig konsekvens af det førnævnte lovforslag.

På det radikale venstres vegne kan jeg tilsige uforbeholden tilslutning til de principielle linjer i de her nævnte lovforslag. Vi formoder, at der i et udvalg bliver lejlighed til at se nærmere på visse enkeltheder.

Gøting: Jeg kan med hensyn til forslag til lov om erhvervs-mæssig uddannelse af ikke-faglærte arbejdere tilsige mit partis velvillige medvirken. Jeg er tilbøjelig til at tro, at det er på høje tid, der bliver iværksat alvorlige bestræbelser for at gøre den store gruppe ikke-faglærte arbejdere skikket til at gå ind under den nye tids vilkår. Med den nye tid mener jeg ikke bare overgangen fra håndværksmæssig organisations- og arbejdsform til den industrielle produktionsform, men også overgangen til det nye markedsområde, hvor vi må gøre os klart, at vi skal leve af kvalitet i produktionen i langt højere grad end af kvantitetet.

Det er rigtigt, når den højtærede arbejdsminister siger, at ikke-faglærte arbejdere nu i udstrakt grad placeres ved store og kostbare maskiner og deltager i vanskelige og komplicerede produktionsprocesser. Det er derfor også af samfundsmæssig vital betydning, at disse mennesker har mulighed for at få en uddannelse, der kvalificerer dem til deres job og faktisk til en vis grad gør dem faglærte, gør dem til moderne specialarbejdere. Jeg tror, at det trinvis sammensatte kursussystem er rigtigt, netop fordi det muliggør, at der skabes afrundede og afsluttede kursus inden for de mange forskellige felter.

Hvad angår den indvending, som er rejst fra Købstadforeningen og De samvirkende Sognerådsforeninger vedrørende refusionsbestemmelsen, vil jeg mene, at der ikke bør tages så meget hensyn dertil. Måske kan udvalget finde frem til et system, der fordeler de 15 pct. mere ligeligt, men der kan ikke herske tvivl om, at kommunerne må deltage i den finansielle side af opgavens

[Gøting.]

løsning. Jeg tror, at man under normale forhold i højere grad skulle have draget de interesserede parter — her tænker jeg specielt på erhvervslivets forskellige økonomisk interesserede parter — ind i billedet. Det er udmærket, at disse parter er draget ind i det rent organisationsmæssige og sagskendskabsmæssige, men jeg tror også, man kunne have regnet med en større økonomisk indsats fra disse parter, som dog til syvende og sidst er dem, der høster den væsentlige part af fordelene ved de forbedrede muligheder for de ikke-faguddannede. Men sagen haster jo nu, og jeg vil derfor nøjes med at pege på denne udvej, som måske vil kunne tages op om ikke for mange år. I øvrigt kan jeg som før sagt med hensyn til dette lovforslag tilsige mit partis støtte.

Hvad angår lovforslaget om beskæftigelse og uddannelse af unge, kan jeg også tilsige vor velvillige medvirken. Lovforslagets formål: at opskole og uddanne arbejdsløse unge, forekommer mig særdeles tiltalende, og der må kunne udrettes en hel del effektivt på dette område netop nu, hvor antallet af arbejdsløse er lille, og hvor det med lidt held og fremsynethed skulle være muligt at holde dette tal på et minimum.

Forslaget i § 16 om en rationel omlægning af det kommunale bidrag finder jeg naturligvis i særlig grad tiltalende. Administrative forenklinger må alle være interesserede i. Jeg kan som sagt også her tilsige mit partis støtte, og dette gælder ligeledes forslag til lov om ændring i lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring, som i virkeligheden kun er en naturlig konsekvens af lovforslaget om beskæftigelse og uddannelse af unge.

Ragnhild Andersen: Da mit partis ordfører, det ærede medlem hr. Alfred Jensen, er forhindret i at være til stede, skal jeg på min gruppes vegne gøre nogle bemærkninger om de foreliggende lovforslag.

Den kommunistiske gruppe er naturligvis tilfreds med, at ministeren foreslår en lovgivning, som åbner mulighed for en vis erhvervsmæssig uddannelse af alle ikke-faglærte arbejdere. Jeg vil dog gerne tilføje med det samme, at vi ingenlunde anser de her foreslåede foranstaltninger for at

være tilstrækkelige til at sikre noget sådant. Det er jo en kendsgerning, som det allerede er omtalt af andre ordførere, at den tekniske udvikling i vor tid i stadig stærkere grad kræver mennesker med kendskab til maskiner, maskinteknik, nye materialer og nye metoder. De 400 000 mænd og kvinder, der er beskæftigede som ikke-faglærte, har jo hidtil ikke haft sådanne uddannelsesmuligheder, at de kunne blive faglærte, sådan som en hel del af arbejderne er; de har ikke haft muligheder derfor og slet ikke for at få en højere uddannelse som teknikere, ingeniører o. s. v. Det skyldes for deres vedkommende ikke manglende evner og færdigheder, men det beror i overvejende grad på samfundets forsømmelser, først og fremmest på en mangelfuld skoleundervisning og en højst utilstrækkelig adgang til lærepladser og højere uddannelse i det hele taget. Det er rimeligt, at det er det offentlige, at det er samfundet, der tager initiativet til at få disse forhold rettet, idet det først og fremmest er samfundet, erhvervslivet, arbejdsgiverne, som kræver, at den enkelte arbejder er dygtig og kender til de ofte komplicerede maskiner og redskaber, han eller hun har med at gøre. Det erklæres da også rent ud i lovforslagets bemærkninger, at uddannelsessystemet iværksættes til fordel for erhvervslivet, hvorfor man også siger, at ansvaret for udnyttelsen af loven må hvile på arbejdsmarkedets parter, arbejdsgiverne og de faglige organisationer. Ministeren siger det i fremsættelsestalen (sp. 1227) på den måde, at der er tale om et ganske betydeligt ansvar og om et selvstyre inden for ret vide rammer, men han finder det helt naturligt og på linje med traditionerne på vort arbejdsmarked, at der vises erhvervslivet en betydelig tillid i denne henseende.

Jeg kan være ganske enig med ministeren i, at der skal vises tillid til de to parter på arbejdsmarkedet, på den ene side arbejdsgiverne og på den anden side de ikke-faglærte arbejdere. Men så forstår jeg ikke, hvorfor en arbejder, der ønsker at deltage i dagskolekursus, skal møde med en skriftlig anbefaling fra sin arbejdsgiver. Det kan ikke være rigtigt, at spørgsmålet om deltagelse i kursus skal være afhængigt af, hvorvidt arbejdsgiveren vil give sit samtykke eller ej. Det er i hvert fald fra starten

[Ragnhild Andersen.]

et mistillidsvotum til den ene af parterne, til arbejderen og hans faglige organisation, og her er det efter vor opfattelse ikke nok med en ankeinstans, nej, denne bestemmelse om den skriftlige anbefaling fra arbejdsgiveren må efter vor mening ud af loven.

De kursus, der omtales i forslaget, er jo kortvarige. Det er, som ministeren siger, et trinvis sammensat kursussystem, hvor hvert trin består af 144 timers undervisning svarende til 3 gange 48 timer, hvor indhold, opbygning og form skal afpasses efter forholdene i vedkommende branche, og der skal efter forslaget kunne etableres såvel dagskoler som kostskoler og aften-skoler.

Den kommunistiske gruppe finder imidlertid, at man burde gå betydeligt videre, end man er gået i dette lovforslag, hvor man jo først og fremmest tager sigte på at udstyre erhvervslivet med arbejdere, der har netop de færdigheder, som der for tiden er brug for. Man burde sætte ind på, at de ikke-faglærte fik adgang til den grundundervisning, som vi er enige om ikke må skydes i baggrunden, og en sådan grundundervisning kan naturligvis ikke gennemføres på 144 timer.

Hvorfor har vi den opfattelse? Fordi vi mener, at de ikke-faglærte har brug for en uddannelse, som bringer dem op på højde med de faglærte arbejdere og derved også gør det muligt for dem at komme op på en lønmæssig placering som den, de faglærte arbejdere har. Det er jo ikke de ufaglærtens egen skyld, at samfundet ikke i tide gav dem mulighed for at komme i lære og sikre sig uddannelse, men man har i lovforslaget ikke villet ofre de tilstrækkelige penge på de ikke-faglærtens uddannelse, og vi mener altså ikke, at de 15 mill. kr., som er forudset i løbet af de første 5 år, er et tilstrækkeligt beløb. Vi mener, der må betydelig mere til, og derfor, hvis man ikke vil gå længere, bliver de foreslåede foranstaltninger da også efter vor opfattelse først og fremmest en hjælp til erhvervslivet, men ikke en hjælp til egentlig uddannelse af de mange, som har evner til og ønske om en sådan.

Og lad mig tilføje, at dette forslag jo i endnu ringere grad vil gøre det muligt for de ikke-faglærte kvinder at dygtiggøre

sig, for slet ikke at tale om deres muligheder for at forbedre deres lønmæssige placering eller deres stilling i samfundet i det hele taget. De unge kvinder har som regel børn, og de fleste kvinder har jo et hjem at passe og vil derfor, især de unge med børnene, have svært ved at deltage såvel i kostskoleundervisningen i 3 uger som i aften-skoleundervisningen. Her ville det efter min opfattelse være godt, om man kunne indrette dagskoler i arbejdstiden, f. eks. en eller to dage om ugen, således at lønnen blev betalt i skoletiden, og det ville være naturligt, om arbejdsgiverne, som dog har udbytte af den forbedrede uddannelse af deres arbejdere, gav en betydelig støtte til en sådan uddannelse, ikke alene for øvrigt til de kvindelige, men også til de mandlige arbejdere.

På den måde ville man kunne give de ikke-faglærte en bedre og en højere uddannelse, og det er jo dér, vi skulle hen, ikke blot en vis tidsbegrænset uddannelse, der bare tager sigte på de nye metoder og tekniske finesser inden for industrien. Man skulle nå dertil, at man sikrede alle arbejdere mulighed for, omend de var blevet voksne, at få en uddannelse, i hvert fald som faglærte arbejdere. Og lad mig nævne, at det er jo en skoleform, som man tager i anvendelse i de socialistiske lande, hvor samfundet er interesseret i, og hvor intet står i vejen for, at hver arbejder får adgang til den højeste uddannelse, dersom han ønsker det, naturligvis. Derved giver man også ham eller hende adgang til de bedre lønninger, der jo følger med en bedre uddannelse. Der er intet sted i dette lovforslag skrevet noget om, at der følger en bedre lønmæssig placering efter den indsats, der ydes, og også efter de økonomiske afsavn, som en arbejder må affinde sig med, når han går på kursus i 3 uger og måske flere gange 3 uger.

Jeg kan derfor ikke tiltræde de tanker, som den konservative ordfører, det ærede medlem hr. Poul Thomsen, gav udtryk for, at det var arbejdsløshedskassernes opgave at medvirke til driften af disse forskellige skoler. Uddannelsen foregår efter vor opfattelse først og fremmest af hensyn til erhvervene, og intetsteds siges der noget om, at den afskedkommer en højere løn.

Jeg vil i denne forbindelse gerne gøre op-

[Ragnhild Andersen.]

mærksom på, at det må befrygtes, at medlemskabet af de syv vil pålægge erhvervene, industrierne, store nye opgaver. Det ærede medlem hr. Gøting talte om, at det nu ville blive kvaliteten og ikke kvantiteten, der blev afgørende. Jeg tror nu, man må se i øjnene, at dette medlemskab af de syv ikke alene vil stille krav til kvaliteten, men også til kvantiteten. Efter hvad jeg hører, siger man i hvert fald på de store virksomheder, at man må indstille sig på at sætte produktionen i vejret med 25 pct., eftersom man skal i konkurrence med store lande, der har en højere produktivitet, end vi har i vore virksomheder. Jeg vil derfor tro, at der vil blive stillet krav om at yde noget mere, når arbejderne kommer tilbage fra kursus, uden at der dog er foreskrevet noget om, at lønnen skal forbedres.

Jeg vil også vende mig imod den tanke, som blev fremført af den ærede ordfører for de konservative, hr. Poul Thomsen, at man skulle give kursister en bedre placering efter deltagelse i kursus. Når man ved, at det i praksis vil være ula'siggørligt for ikke så få ikke-faglærte kvinder at deltage i sådanne kursus af hensyn til hjem, børn o. s. v., idet deres fraværelse derfra ikke er mulig, så er det urimeligt at sige, at de, der har deltaget i kursus, skal have førsteretten til arbejde, og at de andre kan glide ud. Jeg tror mig i overensstemmelse med ufaglærte såvel kvinder som mænd, når jeg siger, at en sådan udvikling ikke er ønskelig og ikke er ønsket fra arbejderklassens side.

Lovforslaget om beskæftigelse og uddannelse af unge skal være en afløser af den tidligere lov om foranstaltninger mod ungdomsarbejdsløshed. Det drejer sig her om iværksættelse af særlige ungdomsarbejder og om henvisning til arbejdstekniske ungdomsskoler og kursus, i hvilke man vil give det uddannelsesmæssige en større plads. Man siger i bestemmelsen om kursus, at der kan tilrettelægges specielle kursus, der forbereder eleverne til videregående teknisk

uddannelse. Jeg vil opfordre til, at man lægger megen vægt på at tilrettelægge sådanne kursus, som giver vore unge mulighed for en videregående teknisk uddannelse, for det vil der utvivlsomt være ønsker om og behov for i vide kredse af unge, der ikke har haft mulighed for at få en uddannelse, og det er for de flestes vedkommende uden egen skyld, at de ikke har haft denne mulighed.

Også om dette lovforslag gælder det, at man efter vor opfattelse ikke er gået nær vidt nok. Der findes stadig områder i landet, jeg tænker særlig på Nordjylland, og jeg vil nævne Hjørring amt, hvor de fleste unge, og i hvert fald langt flere unge end andre steder, ikke har mulighed for uddannelse. Da vi i januar i år behandlede lovforslaget om foranstaltninger mod ungdomsarbejdsløshed, fremførte jeg visse erfaringer fra Hjørring amt — det står i Folketingstidende 1958-59, sp. 2116-2123 — og jeg kunne henvise til, at man i Hjørring amt havde så få lærekontrakter. Antallet lå 20 pct. lavere end i amterne i hele det øvrige land. Det vil altså sige, at om de unge her aldrig så brændende ønsker en læreplads, så har en mængde af dem dog ingen mulighed derfor. Her er det, jeg vil spørge den højtærede minister: hvorfor har man ikke taget skridtet fuldt ud og oprettet statslige værkstedsskoler til oplæring af de unge i hvert fald på de steder, hvor man ved der er et behov? Jeg erindrer om, at såvel arbejds-markedskommissionen som arbejdsledsøudvalget i Hjørring amt gik varmt ind for oprettelse af værkstedsskole i Hals, men der er mig bekendt intet sket siden; der findes intet derom i lovforslaget, og for mig at se åbnes der ingen vej for indrettelse af en sådan værkstedsskole. Det vil altså sige, at der stadig vil være masser af unge, som ikke får praktiske muligheder for at få den faglige oplæring, som de ønsker. På dette punkt må man efter vor mening forbedre lovforslaget og også stille flere penge til rådighed, således at man kan

[Ragnhild Andersen.]

imødekomme de krav, der er fra sted til sted, også om statslige værkstedsskoler, dér hvor der er behov for dem.

Når jeg nu siger flere penge, lad mig så minde om, at det ikke er et synspunkt, som alene vi har, at der ofres for lidt her i landet på ungdomsuddannelsen. Næstformanden i LO, Einar Nielsen, udtalte den 20. marts i år i en radiodiskussion følgende — jeg beder om formandens tilladelse til et citat —:

„Jeg drister mig til at sige, at i forhold til Sverige er det klatskillinger, der ofres på den danske ungdoms faglige uddannelse. De tal, jeg har for mig, viser, at udgifterne i 1958-59 for håndværk, industri og handel regnes til at udgøre ca. 26 millioner kroner. I Schweiz, der jo ikke har større lærlingeantal end Danmark, ofres der i 1955 135 millioner danske kroner. I Sverige, der har et langt mindre antal lærlinge end Danmark, var der i 1957-58 anslået 130 millioner danske kroner.“

Ja men er det så ikke rigtigt, at også i vort land må vi af hensyn til de unge og deres ønske om uddannelse sikre de midler, der er fornødne dertil?

I det tredje lovforslag, om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring, foreslås det, at man skal tage understøttelsen fra de unge, der nægter at lade sig henvise til kursus. Min gruppe finder ikke denne bestemmelse rigtig. Vi finder ikke, det kan være tilfredsstillende, at man ved tvang vil henvise unge til kursus. Det er betydelig bedre at sørge for — og det tror jeg man kan — at skolerne får et ry, som virker tiltrækkende for de unge, fremfor at gennemføre sådanne drastiske foranstaltninger, som jo kan bevirke, at der kommer unge til skolerne, som ikke ønsker at komme der, og at de så virker nedbrydende på undervisningen og for kurserne i det hele taget.

Med disse bemærkninger skal jeg udtale, at min gruppe vil støtte de to lovforslag, men ikke det sidst omtalte om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring, idet det dog er vor opfattelse, at man bør gå videre, end det er foreslået i de to lovforslag.

Arbejdsministeren (Bundvad): Da jeg hørte på den ærede kommunistiske ordfører,

var jeg noget i tvivl om, hvorvidt jeg skulle kunne takke samtlige ordførere for tilslutning, men det kan jeg altså efter det ærede medlems slutbemærkning, og det gør jeg gerne.

Jeg er overordentlig godt tilfreds med, at samtlige partier har sagt, at der her foreligger en opgave, som skal løses. Jeg skal straks tilføje, at jeg naturligvis har været opmærksom på, at der er faldet mange kritiske bemærkninger, men det afgørende er, synes jeg, at samtlige folketingets partier er indstillet på, at denne opgave skal løses, og hvis vi har denne indstilling, må det også være muligt gennem en udvalgsbehandling at arbejde sig frem til et resultat.

Jeg tror for øvrigt, det er rigtigt, at vi indstiller os sådan. Vi har, kan jeg vel tillade mig at sige, i alt for lang tid forsømt de ikke-faglærtes faglige uddannelse. Vi står over for i stigende grad at skulle industrialisere og at skulle trække på netop den arbejdskraftreserve i industriel henseende, som de ikke-faglærte udgør. Skal vi tilpasse os den strukturændring, der stadig finder sted ved vandringen fra land til by, nye markedsdannelse, den tekniske udvikling i sig selv, automatisering, fredelig udnyttelse af atomkraften o. s. v., må vi vide med os selv, at vi går ind i en tidsperiode, hvor det netop er den faglige, tekniske uddannelse af arbejdspladsernes folk, der bliver afgørende for, hvor meget vi når, hvor meget vi kan få at leve af og dele med hinanden. Derfor tror jeg, denne indstilling er rigtig.

Så kan man naturligvis rejse tvivl, som det ærede medlem hr. Axel Kristensen gjorde, om det nu er den rigtige vej, vi har fundet. Vi skal altså en vej frem, og jeg har vel lov til at sige, at det system, vi har for den faglige uddannelse, lærlingeuddannelsen, har i hvert fald ikke hidtil kunnet løse vore ufaglærtes problem. Det er derfor, man har overvejet, om man kunne gå en anden vej. Det er derfor, man har nedsat en kommission, efter at vi for 3 år siden ændrede lærlingeloven, og i kommissionen har så repræsentanter for både arbejdere og arbejdsgivere fundet frem til det resultat, som jeg har forelagt med visse ændringer, som jeg syntes vi måtte have.

Jeg kan godt forstå det ærede medlem hr. Axel Kristensens grundtanke: at man

[Arbejdsministeren.]

på arbejdspladsen skal lære de unge at arbejde, give dem øvelse, træning, færdighed, og så skal man i skoler give dem det bredere sigte, vise dem, som det ærede medlem sagde, hvorfor de gør det, og give dem, som det ærede medlem hr. Poul Thomsen var inde på, det mere åndelige perspektiv i det. Det kan jeg godt forstå, men jeg synes, man gør sig skyldig i en forveksling. Det, det ærede medlem hr. Axel Kristensen omtalte, var nemlig de 14—18-årige unge. (Axel Kristensen: 16-årige!). Nå ja, 16-årige. Det vil altså sige, at der er nogle, man på arbejdspladserne vil stille ved siden af lærlingene, men med en anden uddannelse og, sagde det ærede medlem, under mindre forpligtende vilkår. Vil det sige, at det, der her tænkes på, er, at vi skal, om jeg så må sige, undergrave vort lærlingssystem? Skal vi sløjfe det med mesterlæren, fordi vi står i nød for at give vore ikke-faglærte en uddannelse? Det mener jeg ikke vi skal. Vi må kunne få dem til at løbe ved siden af hinanden. Det er nok muligt, at man kan finde en vej frem til grunduddannelse for begge kategorier af unge og derefter en deling efter fag, men det løser skam ikke de 400 000 ikke-faglærtes uddannelsesproblem. Det kan det ikke gøre.

For øvrigt må jeg sige, at ungdomsskoleloven, som vi behandlede for et par dage siden, netop tager dette spørgsmål op. Det er de unge op til 18 år, som det ærede medlem hr. Axel Kristensen omtalte, som skulle komme ind i den nye erhvervslinje, som undervisningsministeren har foreslået i sit lovforslag. Det, vi så har gjort forsøg på fra arbejdsministeriets side, er at bygge videre. Jeg lægger megen vægt på det, som det ærede medlem hr. Poul Thomsen sagde om koordinering, for man kan sagtens remse op og sige, at nu er der undervisningsmæssige problemer under den og den minister, men det er vel ikke det afgørende. Det afgørende er, om det hænger sammen, at der ikke er overlapninger eller ting, som vi bruger en masse penge på, men som ikke giver et fornuftigt resultat. Derfor har der i denne sag været et meget intimt samarbejde med undervisningsministeriet, således at vi har udbygget folkeskolen med erhvervsorientering og en fortsættelse over i

erhvervsvejledning med anvisningskontorer, som jeg ved det ærede medlem interesserer sig så stærkt for. Så er vi gået videre med ungdommen op til 18 år og videre over i denne lovgivning for det næste sæt. Og så er vi gået et skridt videre. Vi har sagt, at nu skal vi passe på, at vi ikke får en hel masse frivillig undervisning forskellige steder, som alligevel overlapper hinanden. Der vil man lægge mærke til, at der i forvejen er et permanent samarbejde mellem arbejdsministeriet, undervisningsministeriet, handelsministeriet med dets tekniske undervisning og forsvarsministeriet med dets fritidsundervisning. Man vil lægge mærke til, at uddannelsesrådet er sammensat efter samme princip, netop fordi vi vil have, det skal hænge sammen og ikke føre til uheldig overlappning.

Så vil jeg gerne give det ærede medlem hr. Axel Kristensen den indrømmelse, at man nok under denne sags videre forløb skal passe på ikke at få to sideløbende rent faglige linjer, lærlingelinjen og specialarbejderlinjen, skal vi sige f. eks. inden for metalindustrien, som bogstaveligt skriger til hinanden. Det er ingen tjent med, og derfor er en af paragrafferne i lovforslaget udformet sådan, at det vil være muligt at indvælge folk, der er kendt med lærlinguddannelsen, i brancheudvalgene for de ikke-faglærte netop for at skabe lovgivningsmæssig forudsætning for det videre samarbejde.

Så meget om de helt unge. Men vort hovedproblem er jo de lidt ældre ikke-faglærte. Meget ofte er det sådan, at de ikke får nogen, man kan godt sige ønskværdig uddannelse, som det ærede medlem hr. Axel Kristensen tænkte på. En sådan får de ikke, måske fordi de skifter arbejdsplads meget ofte, eller fordi de kommer fra landbruget, hvor der ikke længere er brug for dem. Når de har overstået soldatertiden, skal de finde sig en placering. Så drejer det sig ikke mere om et ungdomsuddannelsesproblem, så er det dem, der er 22-23-24 år, det gælder. Det er den ene side af sagen. Den anden side er, at disse folk jo ikke i god tid har kunnet uddanne sig, fordi de ikke har vidst, hvad de skulle beskæftige sig med. Derfor har vi udformet lovforslaget sådan, at det er meget fleksibelt eller bevægeligt, eller hvad jeg nu skal kalde det, således at

[Arbejdsministeren.]

folk fra 20 til 67 kan få den uddannelse, de har brug for, hvis de skal have en chance inden for erhvervslivet, inden for en enkelt fabrik, inden for et enkelt område af landet eller inden for byggerisektoren. Det er denne gruppe, der som nævnt påkalder vor meget store interesse, det er den, der er bevægelig, det er den, der mangler uddannelse. Her er det, at jeg tror, vi i det lange løb kan få de ikke-faglærte bedre uddannet, og at vi kan bygge et system op med grundkursus, der kan bruges, uanset om de skal placeres i byggeriet, i jernindustrien eller i tekstilbranchen. Selve hovedproblemet for industrien og erhvervslivet er at få uddannet arbejdskraft til de opgaver, der skal løses.

Jeg skal ikke komme ind på alt for mange enkeltheder, for jeg regner med, at vi i udvalget skal forsøge at nå et resultat. Jeg ved ikke, om det er nødvendigt på forhånd at indrømme det ærede medlem hr. Axel Kristensen, at det skal være en grundig og langvarig behandling. Det kan jeg ikke se der er nogen særlig grund til. Behandlingen skal være grundig, og vi skal løse den centrale opgave, men behandlingen skal ikke være så langvarig, at vi glemmer at løse opgaven. Det ærede medlem sagde også selv, at det hastede af hensyn til markedsindstilling o. s. v., og det tror jeg i og for sig også det gør. Jeg mener, vi må skynde os — hvis jeg overhovedet må komme med sådan et ønske over for folkettinget — fordi vi også skal regne med, at det kommer til at tage en vis tid at opbygge ordningen i praksis.

Jeg vil også gerne understrege, at det ikke er ud fra et ønske om at lave nye administrationsformer, at vi har valgt at gå vejen over brancheudvalgene og uddannelsesrådet med speciel indsats fra arbejdsmarkedet selv. Det ærede medlem hr. Axel Kristensen kan jo nok sige, at det er de samme arbejdsgivere, det er lærlingenes arbejdsgivere, de faglærtes og andres arbejdsgivere. Ja, det er det jo, men tør jeg driste mig til at spørge: hvorfor er der så ikke sket noget for længe siden? Hvorfor er der ikke sket tilstrækkeligt? Er situationen ikke den, at vi skal prøve, om vi kan få arbejderne og arbejdsgiverne til i fællesskab at ofre penge på det og arbejde sagdyndigt med og være med til at drive det i

praksis? Jeg har den opfattelse, at vi her står i en situation, hvor vi ikke skal lave nogen „statshistorie“, men ganske simpelt skal sige til folk: her ligger problemerne, må vi så bede jer om at være med til at løse dem. Jeg ved, at der er megen kursusvirksomhed i gang inden for visse fag; jeg kan nævne porcelænsbranchen, slagteribranchen, tekstilbranchen og flere andre, men jeg må også samtidig konstatere, at vi i denne sommer har haft en høj beskæftigelse, og alligevel havde vi arbejdsløshed, fordi vi har folk, som ikke kunne magte det arbejde, vi måske kunne henvise dem til. Det kan vi da ikke være tjent med, synes jeg. Det er rigtigt, det skal gro langsomt, men det skal ikke gro så langsomt, at det ikke bliver til noget.

Må jeg sige til det ærede medlem hr. Poul Thomsen, at jeg tror ikke, det er muligt at koordinere yderligere end det, vi har prøvet på, men det er givet, at jeg gerne i udvalget vil gå med til en prøvelse af hele dette spørgsmål og stille det op og se, om vi har en chance for at gøre noget på dette punkt, men jeg mener ikke, at vi inden for denne lovgivnings rammer kan gå særlig langt.

Dernæst vil jeg gerne kort gøre nogle få bemærkninger om forslag til lov om beskæftigelse og uddannelse af unge. Vi har i dag konstateret, at samtlige partier er enige om, at her ligger der en særlig opgave til løsning, og den har folkettinget erkendt eksisterede siden 1932-33. Vi må også konstatere, at denne opgave foreligger, selv om vi kommer op på en høj beskæftigelse. Det kan nemlig være forhold, der ikke vedrører beskæftigelsen, som har været grunden til, at de unge kommer lidt ved siden af. Vi skal altså klare det for dem.

Jeg har selv spekuleret meget på, om vi ikke kunne have klaret det ved, om jeg så må sige, at ophæve den lov, der specielt vedrører de unge, og så indpasse den i det andet lovforslag, vi nu skal til at lave, men jeg er kommet til samme resultat som det ærede medlem hr. Peter Ravn. Vi kan ikke uden videre sige, at disse unge, som har brug for en arbejdst raining, for det har de i mange henseender, kan henvises til beskæftigelsesforanstaltninger. Disse skal meget ofte under hensyn til de begrænsede midler, vi har, forbeholdes de noget ældre

[Arbejdsministeren.]

og forsørgerne. For øvrigt gælder det for de unge, at de måske ofte har godt af at komme i et helt andet miljø.

Så kunne man spekulere på, om man måske kunne bruge loven om ikke-faglærtes uddannelse. Det håb vil jeg ikke slippe, men jeg vil tro, at vi skal have en indkøringsperiode for den nye lovgivning, der skal vise, om der er plads for de unge, om der er plads ikke alene uddannelsesmæssigt, men også arbejdsmæssigt, hvis vi har behov for det. Derfor tror jeg — og det er også derfor, jeg har foreslået det — at vi må bevare denne lov 3-4 år endnu, måske længere, det ved jeg ikke, men i hvert fald så længe, at vi ser, om den ny lovgivning, vi laver, kan skabe de rammer for ungdommen, som vi har brug for. Dét er jeg i øvrigt enig med de ordførere, der var inde på dette spørgsmål, at vi nok skal gøre noget mere for, at kommunerne i højere grad, end tilfældet har været, kommer ind i de opgaver.

Det ærede medlem hr. Peter Larsen var inde på spørgsmålet om erstatning for rejseudgifter, for de unge, der skal på kursus. Jeg vil gerne drøfte det i udvalget, men jeg vil her offentligt gøre opmærksom på, at der er en sammenhæng med en anden bestemmelse her, for øvrigt den eneste, som det kommunistiske medlem gik imod; det er henvisningsbestemmelsen. Dét har vi det sådan nu, at hvis der kan anvises en person arbejde, som han kan udføre, skal han tage det, ellers mister han sin arbejdsløshedsunderstøttelse. Ifølge den gældende ungdomslov kan vi til en sådan ung person, der har gået længe ledig, sige: du skal rejse på den og den skole, for dér har vi noget arbejde til dig, og hvis du ikke gør det, kan du ikke vente offentlig hjælp, heller ikke understøttelse. Det, vi nu foreslår, er, at vi i højere grad gør disse ungdomsskoler til uddannelsesanstalter, lægger mindre vægt på almindeligt legemligt arbejde, men lægger større vægt på undervisningen, og så er det, vi har tilladt os at sige: når vi kan henvise dig til en undervisning, der giver dig chance for fremover at klare dig i erhvervslivet, så skal du tage det, ellers kan du ikke få den offentlige hjælp. Det er det, vi har sagt. Hvis vi så henviser en sådan person til en skole eller

et kursus, kan vi dog ikke godt stille ham i den situation, at han ikke kan betale rejsen, og man vil derfor se, at disse to ting hænger sammen, henvisningsbestemmelsen og bestemmelsen i § 10, stk. 1, om rejsegodtgørelse. Vi kan naturligvis lave en tommelfingerregel eller sådan noget. I øvrigt vil jeg gerne drøfte spørgsmålet i udvalget.

Til slut vil jeg gerne sige til det ærede medlem fru Ragnhild Andersen, at de ikke-faglærte kvinder inden for rammen af denne lovgivning har samme chancer som de ikke-faglærte mænd, hvis deres fag sammen med deres arbejdsgiver eller en enkelt fabrik sammen med de kvinder, som er ansat dér, vil hjælpe dem til at uddanne sig på et kursus efter de regler, der gælder. Det kan de gøre, og hvis de vil danne brancheudvalg efter samme regler som mændene, kan de også gøre det. Jeg vil gerne have det sagt, for jeg vil ikke have, at det står sådan, at jeg har lavet en forskelsbehandling, tværtimod, ikke-faglærte kvinder og mænd er her fuldstændig ligestillede.

Jeg vil endvidere gerne sige til den ærede kommunistiske ordfører, at det ikke kan nytte, at man står og manøvrerer med det spørgsmål, om en uddannelse nu er til fordel for arbejdsgiverne eller ikke; det reelle er dog, at jo bedre vor arbejdskraft er egnet til produktion, jo større fordel har arbejdskraften selv. Jeg håber, det vil være os muligt at lave en god lov; vi har brug derfor for de mange ikke-faglærte personers skyld og også af hensyn til erhvervslivet.

Axel Kristensen: Jeg er ked af, at den højtærede minister gik så langt ind i diskussionen, at han tvinger mig til at svare. Jeg har udtalt mig med uhyre forsigtighed netop for at undgå en diskussion om disse ting.

Den højtærede minister angriber på en vis måde arbejdsgiverne og siger: hvorfor er der ikke sket noget, hvorfor har de ikke gjort noget? Vi er under en udviklings lov. For ikke så forfærdelig mange år siden var det ikke påkrævet og nødvendigt i det omfang, det er det nu. Der er gjort en uhyre stor indsats for at uddanne folk til at klare de opgaver, der foreligger, og de er jo blevet klarere. Mange industrier kender til,

[Axel Kristensen.]

hvor mange ikke-faglærte der nu har lært at lave kvalificeret arbejde, Så spørger jeg: hvem har uddannet dem? Hvem er det, der har taget tabet ved at betale arbejds løn til arbejdere, som ikke kunne præstere noget som helst for den løn, de fik? Det er hverken staten eller fagforeningerne, det er de danske arbejdsgivere, og de fortjener ikke utak for den indsats, de har gjort.

Ministeren siger, at der er alligevel arbejdsløshed. Det er ikke, fordi de danske arbejdsgivere ikke har gjort, hvad de kunne for at uddanne de ufaglærte, så de kunne gøre det arbejde, der foreligger. Det er, fordi man har monopolsystem i Danmark, således at hvis der ikke er faglærte nok til at udføre arbejdet, må den ufaglærte ikke lave det, men skal gå arbejdsløs. Der kunne måske ministeren have et større ansvar end andre.

Jeg har ikke sagt, at det skal gro langsomt. Jeg har sagt, at vi skal begynde ganske jævnt og så lade det gro til noget fint; vi skal ikke begynde fint, for så bliver målestokken for lille, og det gælder om at komme i gang i stort omfang hurtigt. Det er noget andet, end at det skal gro langsomt. Den, der ikke planlægger ordentligt, får tingene til at gå langsomt. Når jeg beder om tid i udvalget til virkelig at gennemarbejde dette, er det, fordi jeg ønsker det gennemarbejdet, så der hurtigt sker noget, når det kommer ud i livet. Hvis man ikke gennemarbejder det, ikke får fat på opgaven i fuldt omfang, vil det, der sker, blive for lidt. Derfor vil det tempo, i hvilket vi kan skaffe de ufaglærte en god uddannelse, være afhængigt af en førsteklases planlægning og en gennemarbejdning af problemet. Vi kan ikke nøjes med kommissionsbetænkningen og det foreliggende lovforslag.

Må jeg endelig sige til ministeren, at når jeg har talt om, at vi ikke skulle grave skellet større mellem faglærte og ufaglærte, og sagt, at det skal ikke være to forskellige verdener, er det, fordi jeg gang på gang har oplevet at måtte slås med de faglærte, fordi de var for fine til at spise sammen med de ufaglærte. Denne skadelige ånd, som heldigvis er ved at blive nedbrudt, skal vi gøre hvad vi kan for at nedbryde. Der skal ikke være forskel på uddannelsen det ene sted og det andet sted; den ene

uddannelse kan være lige så fin og rigtig som den anden. Man skal lade dem få samme organisation, samme skoler, samme ledelse af tingene, men således at de lærer forskelligt, ligesom en elektrotekniker og en murersvend lærer forskelligt, og sådan at det er lige fornemt og lige godt alt sammen. Desuden vil det være rigtigt at gøre sådan, fordi det bliver en billigere og bedre form for uddannelse. Det vil være naturligt at stoppe tilførslen af de mennesker, der ikke har fået uddannelse nok; hvis man nu tager fat på de gamle, strømmen af dem, der ikke har fået uddannelse som unge, så bliver det en endeløs opgave. Det er derfor vigtigt at standse tilgangen af unge mennesker, der ingen uddannelse har fået. Det er den første opgave. De andre har lært en masse på de arbejdspladser, hvor de er; de er ikke uvidende om arbejdet; de har fået en manuel oplæring, selv om de kan trænge til enkelte kursus og specialuddannelse. Opgaven er at standse strømmen af unge mennesker, der har mulighed for at lære, men ingenting har fået lært. Det er hovedopgaven.

Jeg vil aldeles ikke ødelægge lærlinguddannelsen, det sagde jeg ganske klart og tydeligt. Jeg pegede på, at den måske endda skulle forbedres. Som eksempel angav jeg elektroteknikkens område, hvor man endda for at blive lærling skal have realeksamen, fordi kravene til viden er så store, at man ikke kan lære dem det, de skal lære, uden at de har betydelige forudsætninger. Det klares ikke bare ved en koordinering af tingene, som ministeren taler om. Det drejer sig om så hurtigt som muligt at tage fat på opgaven rationelt, det er uhyre vigtigt både økonomisk, socialt og menneskeligt at få dette løst; det har jeg givet tilsagn om at være med til, og jeg håber, ministeren vil hjælpe os til det.

Ragnhild Andersen: Jeg vil gerne sige til ministeren, at mine bemærkninger om kvinderne ikke gik ud på, at der i lovforslaget er gjort forskel mellem kvinder og mænd, men at der for kvinderne stiller sig visse praktiske vanskeligheder i vejen, særlig for de unge ikke-faglærte med børn. Hvis man vil have dem uddannet, må man tage et vist hensyn til det. Ministeren har ret i, at det kommer ind under brancheudvalgene og de foranstaltninger, der måtte blive truffet her,

[Ragnhild Andersen.]

men det er givet, at det er fornødent at tage kvinderne med, og det er en meget stor gruppe inden for de ikke-faglærte.

Jeg er naturligvis enig i, at jo bedre uddannet arbejdskraften er, jo større fordel er det for den enkelte arbejder. De allerfleste arbejdere ønsker mere viden, mere lærdom, mere kundskab og naturligvis også en bedre erhvervsmæssig uddannelse. Man kan heller ikke se bort fra, at arbejdsmanden med under 200 kr. om ugen ønsker at få en uddannelse, som stiller ham på lige fod med de faglærte og også giver ham den lønmæssige placering, som de faglærte har. Det må vel også siges at være naturligt, at de ikke-faglærte ønsker at få den uddannelse, de i mange år har måttet undvære. Når jeg kritiserer lovforslaget, er det ikke, fordi det åbner vej for en uddannelse, men så er det, fordi jeg synes, at den foreslåede lov ikke smækker portene nok op netop for denne uddannelse, og jeg håber også, at det skal blive muligt — i denne omgang bliver det næppe — fremover at få gennemført en lovgivning, som virkelig sikrer, at de ikke-faglærte, også når de er blevet voksne, kan få mulighed for at tilegne sig de kvalifikationer, der giver dem en bedre lønmæssig placering i samfundet.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

Peter Ravn: Jeg foreslår, at lovforslagene henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Formanden: Jeg skal lade dagsordenens sidste to punkter udgå.

Medlem af folketinget Lysholt Hansen har meddelt mig, at han ønsker til handelsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Hvilke oplysninger kan handelsministeren give om De Danske Sukkerfabrikkers nedlæggelse af sukkerfabrikken „Højbygård“?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid efter spørgetiden onsdag den 16. december.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 16. december, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Spørgsmål til ministrene.*

2) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om erhvervsmæssig uddannelse af ikke-faglærte arbejdere,
forslag til lov om beskæftigelse og uddannelse af unge

og

forslag til lov om ændring i lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Om bortfald af understøttelsesret i visse tilfælde for unge arbejdsløse).

3) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om forlængelse af lov om valutaforhold m. v. [Forlængelse til udgangen af februar 1960].

4) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om forenkling af statens mellemværende med Danmarks nationalbank.

5) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om privatbanernes pensionsforpligtelser.

6) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om erhvervelse af fast ejendom.

7) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i biografteaterloven.

8) *Første behandling af:*

Forslag til lov for Færøerne om rettens pleje.

[Formanden.]

9) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i lov om konkurs m. v. (Underpant i løssøre).

10) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i lov om rettens pleje. (Tvangsauktion over fast ejendom).

11) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i lov om tinglysning. (Udslettelse af pantebreve, ejerpant, underpant i løssøre).

Mødet hævet kl. 16³⁵.

34. møde.

Onsdag den 16. december kl. 13.

Formanden: I skrivelse af dags dato meddeler landbrugsministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om udlån til statshusmandsbrug m. m. og forslag til lov om ændringer i statshusmandsloven.

Medlemmer af folketinget Jørgen Jørgensen (Ullerup), Erik Eriksen, Holmberg, Sønderup, Poul Sørensen og Thestrup har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om ændringer i statsbanernes regnskabsaflæggelse, nedlæggelse af visse sidebaner m. v.

Udvalget angående forslag til lov om ændring i lov om afgift af gevinster ved lotterispil m. v. og forslag til lov om ændringer i lov om afgift af konsum-is har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om ændringer i lov om apotekervæsenet har

afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Det er meddelt mig, at *Hjortnæs* ønsker at udtræde af udvalget angående forslag til lov om ændring i lov om sygehusvæsenet. (Vedrørende behandlingsinstitutioner for alkoholskadede). Til at indtræde i det nævnte udvalg i stedet for *Hjortnæs* har vedkommende gruppe udpeget *Åxel Ivan Pedersen*, som herefter er valgt.

Skriftlig fremsættelse af forslag.

Landbrugsministeren (Skytte): Herved skal jeg tillade mig for det høje ting at fremsætte forslag til lov om udlån til statshusmandsbrug m. m.

Det foreliggende lovforslag er det ene af 2 lovforslag, som er udarbejdet af den i 1957 nedsatte kommission vedrørende statshusmandsloven m. m. og tiltrådt af et flertal inden for kommissionen. Kommissionsforslagene er optaget i den af kommissionen den 18. november 1959 afgivne anden betænkning, som er tilgået det høje ting.

Kommissionen har ikke taget stilling til spørgsmålet om omfanget af den samlede udlånsvirksomhed og størrelsen af lånene til de enkelte brug, men har ifølge betænkningen forudsat, at der ved lovforslagenes fremsættelse tages stilling hertil, og i det af kommissionen udarbejdede forslag til udlånsloven blev rådighedsbeløbene og maksimumsbeløbene for de enkelte låntyper optaget med samme beløb som i den gældende lov.

Forslaget afviger fra kommissionsforslaget ved, at der foreslås forhøjelse af nogle af maksimumsbeløbene for lån til nye selvstændige brug. Dette gælder lån til jordkøb til nye selvstændige landbrug, hvor de nugældende maksimumsbeløb på normalt 18 000 kr. og undtagelsesvis 22 000 kr. foreslås forhøjet med 2 000 kr. til henholdsvis 20 000 kr. og 24 000 kr. Endvidere foreslås maksimumsbeløbene for lån til opførelse eller overtagelse af bygninger på ny selvstændige brug og stamparceller forhøjet således, at de nuværende satser på 57 000 kr. for husmandsbrug, 60 000 kr. for større brug og 65 000 kr. for stamparceller og undtagelsesvis tillige for ny større brug